

Research Paper

Qualitative Analysis of Challenges Facing Sustainable Rural Tourism Development in the Global Hawraman Region: A Grounded Theory Analysis

Medine Osmanpour^{1*}, Mohammad Shokati Amghani², Afsaneh Malek Hosseini³

1. PhD in Sustainable Agricultural Extension, Agricultural and Natural Resources Research and Education Center of Kurdistan Province, Kurdistan, Iran.

2. Assistant Professor, Department of Agricultural Extension and Education, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

3. PhD in Agricultural Development, Guest Lecturer at Razi University, Kermanshah, Iran.

Received: 2025/08/26

Revised: 2025/10/27

Accepted: 2025/11/02

ABSTRACT

This study aimed to identify and analyze the challenges facing the sustainable development of rural tourism in the Hawraman (Horaman) World Region (Kurdistan Province). The research adopted a qualitative design using grounded theory based on the Anselm Strauss and Juliet Corbin approach, and data were collected through semi-structured interviews with key stakeholders. The findings indicate that the challenges to sustainable tourism development in Hawraman can be classified into ten overarching categories: (1) infrastructure and public services; (2) socio-cultural factors and local participation; (3) environmental challenges; (4) policymaking and governance; (5) economic challenges; (6) communication and connectivity; (7) unsustainable management of seasonal tourism; (8) agriculture and livelihood resources; (9) environmental associations (NGOs); (10) local governance, as well as challenges related to the limited role of rural women in advancing sustainable rural tourism development. Major identified challenges include inadequate transportation, accommodation, and communication infrastructure; the absence of integrated management; insufficient tourism training; weak inter-institutional coordination; deficiencies in waste management; and adversarial attitudes toward development. The results also underscore the pivotal role of local participation in achieving sustainable development goals, showing that the lack of effective community engagement can threaten the region's cultural and natural capacities. Finally, the study proposes measures to improve current conditions, including strengthening local capacities, enhancing environmental awareness, expanding specialized training, and establishing coordinating mechanisms between governmental and local institutions. By highlighting existing constraints, this research emphasizes the necessity of a multi-dimensional and participatory approach to realizing sustainable tourism development in the Hawraman region.

Keywords:

Sustainable Rural Tourism; Local Participation; Tourism Development, Hawraman, Ecotourism.

*Corresponding Author: PhD in Sustainable Agricultural Extension, Agricultural and Natural Resources Research and Education Center of Kurdistan Province, Kurdistan, Iran.

<https://orcid.org/0009-0004-5481-1252>

osmanpour60@gmail.com

Copyright © 2025, TMU Press. This open-access article is published under the terms of the Creative Commons Attribution- NonCommercial 4.0 International License which permits Share (copy and redistribute the material in any medium or format) and Adapt (remix, transform, and build upon the material) under the Attribution-NonCommercial terms.

T**Introduction**

ourism is recognized as one of the most influential industries of the contemporary era, playing a pivotal role in the economic, cultural, and social development of societies and functioning as a key economic driver of the twenty-first century. By integrating internal and external resources, tourism contributes simultaneously to social, environmental, economic, and cultural benefits. In recent years, rural tourism activities have expanded considerably across many countries, gradually emerging as an alternative to mass tourism. Visitors' growing preference for destinations located away from large urban centers and characterized by low tourism density has created new opportunities for economic development in rural areas. Rural tourism adopts an innovative and sustainability-oriented approach that promotes rural development while preserving local identity, cultural fabric, and environmental integrity. It encompasses a wide range of leisure and recreational activities based on services such as accommodation, food, and local products provided by host communities in culturally and socially recognized rural settings. Moreover, rural tourism holds significant potential for job creation, diversification of agricultural activities, and stimulation of local food and beverage markets. When effectively managed, it can generate multiple benefits for host communities, including skills development, educational opportunities, preservation of essential services, revitalization of housing infrastructure, enhancement of regional branding, improved regional planning perspectives, and positive environmental and socio-cultural outcomes.

Accordingly, ensuring the development of sustainable rural tourism one that maximizes local resources, safeguards natural environments, delivers positive visitor experiences, and enhances the well-being of local residents has become an essential policy and planning priority, particularly in culturally and ecologically sensitive regions such as Hawraman in Kurdistan Province, Iran.

Research Method

This study adopts a qualitative research design grounded in Strauss and Corbin's grounded theory approach. The primary objective is the systematic identification of challenges to sustainable rural tourism development in the Hawraman region of Kurdistan Province and the construction of a conceptual model explaining these challenges. The study population comprised tourism experts, active members of local civil and environmental associations, local managers, and individuals with direct experience in rural tourism activities in the Hawraman region.

Sampling was conducted using the snowball technique, and data collection continued until theoretical saturation was achieved when no new concepts or categories emerged from the interviews. Data were collected through semi-structured, in-depth interviews with 25 participants selected based on their expertise, experiential knowledge, and willingness to participate. To enhance the credibility and validity of the findings, multiple verification strategies were employed, including expert review, feedback from key participants, and comparison with existing literature.

Data analysis followed the three-stage coding process of grounded theory: open coding, axial coding, and selective coding. During open coding, initial concepts were extracted from interview transcripts. In axial coding, these concepts were organized into core categories using Strauss and Corbin's paradigmatic model, encompassing causal conditions, the central phenomenon, contextual conditions, intervening conditions, strategies, and consequences. Finally, selective coding was used to identify the core category and clarify the relationships among categories, leading to the development of an integrated conceptual framework.

Results & discussion

This section first presents the key individual and professional characteristics of the study participants, followed by the qualitative findings derived from the three stages of grounded theory coding. Initial concepts extracted during open coding were systematically grouped into key categories and causal relationships through axial coding, and ultimately synthesized into core challenge domains through selective coding. This analytical process provided a structured and in-depth understanding of the nature, context, and consequences of challenges affecting sustainable rural tourism development in the Hawraman region.

Overall, ten major barriers to sustainable rural tourism development were identified in the globally significant Hawraman region. The findings were analyzed using Strauss and Corbin's six core grounded theory categories causal conditions, central phenomenon, contextual conditions, intervening conditions, strategies, and consequences allowing for a comprehensive explanation of how these challenges emerge, interact, and persist.

The unique cultural, geographical, and social characteristics of Hawraman create a complex interaction between tradition and modernity, development and conservation, and participation and marginalization. Grounded theory analysis reveals that these interactions shape local responses to tourism development and condition the sustainability of outcomes. The findings demonstrate that challenges related to infrastructure and public services, socio-cultural change and limited local participation, environmental pressures, governance weaknesses, and livelihood conflicts are deeply interconnected.

In particular, infrastructural deficiencies such as poor road quality, lack of standard accommodation, inadequate health services, weak digital connectivity, and insufficient waste and wastewater management systems emerged as critical causal conditions that negatively affect tourist satisfaction and local community well-being. Additionally, unplanned tourism growth and inequitable benefit distribution contribute to cultural erosion, reduced social cohesion, and declining local participation. These dynamics are further intensified during peak tourism periods, such as Nowruz and the Pir Shalyar ceremony, placing excessive pressure on limited local resources.

Conclusion

The findings indicate that sustainable rural tourism development in the Hawraman World Heritage region faces multi-layered challenges across infrastructural, environmental, socio-cultural, economic, and institutional dimensions. Despite the region's exceptional natural, cultural, and historical assets which provide substantial potential for livelihood transformation and cultural preservation the absence of integrated management, weak institutional coordination, inadequate supporting infrastructure, and uncontrolled tourism growth remain major obstacles to sustainability.

Accordingly, the study emphasizes the necessity of designing and implementing sustainability-oriented policies that strengthen local institutions, promote active participation of host communities, and simultaneously address cultural, environmental, and economic considerations. Based on the conceptual model developed, the research proposes several practical recommendations, including integrated management planning, regional branding strategies, enhanced community participation mechanisms, inter-sectoral coordination bodies, targeted infrastructure investment, redefinition of local community roles, integration of agriculture and tourism, and the empowerment of rural women through capacity-building and improved access to financial and market resources. Overall, this study contributes to the theoretical advancement of sustainable rural tourism by providing a grounded, context-sensitive framework and offers practical insights for policymakers and planners seeking balanced and inclusive tourism development in Hawraman and similar rural heritage regions.

تحلیل کیفی چالش‌های پیش‌روی توسعه پایدار گردشگری روستایی در منطقه جهانی هورامان: تحلیلی داده‌بنیاد

مدینه عثمانپور^{۱*}، محمد شوکتی آقمقانی^۲، افسانه ملک حسینی^۳

۱. دکتری ترویج کشاورزی پایدار، مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان کردستان، کردستان، ایران (نویسنده مسئول).
۲. استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.
۳. دکتری توسعه کشاورزی، مدرس مدعو دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.

چکیده

این پژوهش با هدف شناسایی و تحلیل چالش‌های پیش‌روی توسعه پایدار گردشگری روستایی در منطقه جهانی هورامان (استان کردستان) انجام شده است. روش تحقیق کیفی و مبتنی بر تحلیل داده‌بنیاد با رویکرد اشتراوس و کوربین بوده و داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساخت‌یافته با ذی‌نفعان کلیدی گردآوری شده است. یافته‌ها نشان می‌دهند که چالش‌های توسعه گردشگری پایدار در هورامان را می‌توان در ۱۰ دسته کلی شامل چالش‌های زیرساختی و خدمات عمومی، فرهنگی-اجتماعی و مشارکت محلی، زیست‌محیطی، سیاستگذاری و حکمرانی، اقتصادی، ارتباطی، مدیریت ناپایدار گردشگری فصلی، کشاورزی و منابع معیشتی، انجمن‌های زیست‌محیطی، حکمرانی محلی و چالش‌های مربوط به نقش کم‌رنگ زنان روستایی در توسعه پایدار گردشگری روستایی طبقه‌بندی کرد. کمبود زیرساخت‌های حمل‌ونقل، اقامتی و ارتباطی، نبود مدیریت منسجم، ضعف در آموزش‌های گردشگری، عدم هماهنگی نهادی، نارسایی در مدیریت پسماند، و نگرش‌های تقابلی نسبت به توسعه از مهم‌ترین چالش‌های شناسایی شده به‌شمار می‌روند. نتایج همچنین بر نقش کلیدی مشارکت محلی در پیشبرد اهداف توسعه پایدار تأکید دارند و نشان می‌دهند که فقدان مشارکت مؤثر جوامع محلی می‌تواند ظرفیت‌های فرهنگی و طبیعی منطقه را با تهدید مواجه سازد. در پایان، پژوهش پیشنهادهایی برای بهبود وضعیت موجود ارائه می‌دهد، از جمله: تقویت ظرفیت‌های محلی، ارتقای آگاهی‌های زیست‌محیطی، توسعه آموزش‌های تخصصی، و ایجاد سازوکارهای هماهنگ‌کننده میان نهادهای دولتی و محلی. این مطالعه با برجسته‌کردن چالش‌های موجود، بر ضرورت اتخاذ رویکردی چندبُعدی و مشارکتی برای تحقق توسعه پایدار گردشگری در منطقه هورامان تأکید می‌کند.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۶/۰۴
آخرین ویرایش: ۱۴۰۴/۰۸/۰۵
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۸/۱۱

واژگان کلیدی:

گردشگری پایدار روستایی، مشارکت محلی، توسعه گردشگری، هورامان، بوم‌گردی.

osmanpour60@gmail.com

* نویسنده مسئول

کپی‌رایت © ۲۰۲۵، انتشارات دانشگاه تربیت مدرس (TMU Press). این مقاله به صورت دسترسی آزاد منتشر شده و تحت مجوز بین‌المللی Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 قرار دارد. بر اساس این مجوز، شما می‌توانید این مطلب را در هر قالب و رسانه‌ای کپی، بازنشر و بازآفرینی کنید و یا آن را ویرایش و بازسازی نمایید، به شرط آنکه نام نویسنده را ذکر کرده و از آن برای مقاصد غیرتجاری استفاده کنید.

۱. مقدمه

گردشگری به عنوان یکی از مهم‌ترین صنایع عصر حاضر، نقشی اساسی در توسعه اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی جوامع ایفا می‌کند و یکی از محرک‌های اقتصادی قرن حاضر محسوب می‌شود به گونه‌ای که در حل نیازهای جامعه و با ترکیب و بکارگیری همزمان منابع خارجی و داخلی منافع اجتماعی، زیست محیطی، اقتصادی و فرهنگی زیادی به دنبال دارد (شفیعی رودپشتی و همکاران، ۱۴۰۲). در سال‌های اخیر، فعالیت‌های مرتبط با گردشگری روستایی در بسیاری از کشورها افزایش یافته و انواع گردشگری روستایی به جایگزینی برای گردشگری انبوه تبدیل شده‌اند. ترجیح بازدیدکنندگان برای مقاصدی که از شهرهای بزرگ دور هستند و تراکم گردشگری پایینی دارند، به‌عنوان فرصتی برای توسعه اقتصادی برخی مناطق روستایی در نظر گرفته می‌شود. گردشگری روستایی رویکردی نوآورانه و پایدار را اتخاذ می‌کند و در عین حال با حفظ بافت و هویت محلی، توسعه روستایی را ارتقا می‌دهد (Kürüm Varolüneş et al., 2022). این صنعت انواع گوناگونی دارد که یکی از آن‌ها گردشگری روستایی است. گردشگری روستایی شامل هر گونه فعالیت تفریحی و گذران اوقات فراغت است و با دریافت خدماتی مانند محل اقامت، غذا و محصولات محلی از طرف ساکنان بومی محل در محلی که از نظر مقررات جاری کشور و یا از نظر ماهیت فرهنگی و اجتماعی روستا محسوب می‌شود (ایمانی و همکاران، ۱۴۰۱). همچنین گردشگری روستایی پتانسیل ایجاد فرصت‌های شغلی، افزایش تنوع کشاورزی و تحریک بازاریابی غذاها و نوشیدنی‌های منطقه‌ای را دارد. و در صورت اجرای مؤثر، می‌تواند مزایای مختلفی برای جوامع داشته باشد، از جمله کسب مهارت‌ها و آموزش‌های جدید، حفظ خدمات ضروری، هجوم ساکنان جدید، احیای امکانات مسکن، بهبود تصویر برند، چشم‌اندازی تازه برای برنامه‌ریزی منطقه‌ای و مزایای زیست محیطی، اجتماعی-فرهنگی. بنابراین، تضمین ایجاد گردشگری روستایی پایدار که با به حداکثر رساندن منابع محلی، حفظ محیط طبیعی و ارائه تجربه‌ای مثبت به بازدیدکنندگان، رفاه ساکنان محلی را افزایش می‌دهد، بسیار مهم است

گینانجار و همکاران (۲۰۲۴) به نقل از هیون-تنگ و جونز (۲۰۱۲)؛ گیچا (۲۰۲۴) گردشگری روستایی، به عنوان یکی از ارکان مهم گردشگری پایدار، در سال‌های اخیر به مثابه راهبردی مؤثر جهت نیل به توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در جوامع روستایی مطرح شده است. این نوع گردشگری، با بهره‌گیری از منابع طبیعی، فرهنگی و اجتماعی روستاها، ضمن تقویت بنیان‌های اقتصادی، زمینه‌های حفاظت از میراث فرهنگی و ارتقای کیفیت زندگی ساکنان محلی را فراهم می‌آورد. تحقق توسعه پایدار در این عرصه، مستلزم رعایت توأمان ملاحظات اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی بوده و بدون توجه به این ابعاد، پایداری درازمدت منابع و مزایای حاصل از گردشگری روستایی در معرض تهدید قرار خواهد گرفت.

توسعه گردشگری روستایی در نواحی برخوردار از پیشینه فرهنگی و منابع طبیعی غنی، مستلزم برنامه‌ریزی نظام‌مند و مدیریت مبتنی بر اصول پایداری است. هورامان منطقه‌ای بسیار کوهستانی و خشن است و به لحاظ جغرافیایی دارای موانع طبیعی متعددی است که زندگی ساکنان آن را بسیار تحت تأثیر قرار داده است (قاسمی و همکاران، ۱۳۹۱). این منطقه به صورت کلی، از مشرق تا سنندج، از مغرب تا شاره‌زور، از جنوب تا کرمانشاه و جوانرود و از شمال تا میروان

¹ . Ginanjar as cited in Haven-Tang and Jones; Gica

امتداد دارد (امینی، ۱۴۰۰). منطقه اورامانات (هورامان)، با قدمت سکونت اثبات شده تا ۴۰ هزار سال پیش و اهمیت تاریخی که با سنگ‌نبشته سارگون دوم و بنچاق‌های اشکانی گواه داده شده، یک میراث جهانی یونسکو (از سال ۲۰۲۱) در غرب ایران است؛ این منطقه که بخش‌هایی از کردستان و کرمانشاه را در بر می‌گیرد، با معماری پلکانی روستاهایی چون اورامان تخت (مرکز بخش در ارتفاع ۱۴۵۰ متری) شهرت دارد که آن را به «هزار ماسوله کردستان» بدل کرده است؛ از نظر فرهنگی، مردم این دیار به زبان اصیل هورامی تکلم کرده و با حفظ آیین‌های کهنی چون مراسم پیرشالیار در کنار باورهای شافعی، هویتی متمایز را به نمایش می‌گذارند؛ از منظر گردشگری، ثبت جهانی یونسکو به شدت پتانسیل منطقه را در جذب گردشگری فرهنگی، تاریخی و طبیعت‌گردی افزایش داده و بهترین زمان برای بازدید از طبیعت بکر و چشم‌اندازهای آن، بهار و اوایل تابستان است، هرچند چالش‌هایی نظیر توسعه زیرساخت‌های اقامتی و بهبود مسیرهای دسترسی (فاصله ۶۵۰ کیلومتری از تهران) همچنان برای دستیابی به توسعه پایدار گردشگری نیازمند توجه است (شمس، ۱۳۹۲؛ رضایی، ۱۳۹۹). منطقه هورامان، به واسطه چشم‌اندازهای طبیعی منحصر به فرد، بافت معماری سنتی و برگزاری آیین‌های کهن نظیر مراسم پیرشالیار و آیین‌های نوروزی، یکی از قطب‌های بالقوه گردشگری کشور به‌شمار می‌رود. از طرفی به واسطه طبیعت کم‌نظیر، معماری بومی و فرهنگ غنی مردمانش، شهرتی جهانی یافته است. ثبت جهانی منظر فرهنگی هورامان در فهرست میراث فرهنگی یونسکو، فرصت‌های تازه‌ای برای توسعه گردشگری منطقه ایجاد کرده و این ظرفیت‌ها، علی‌رغم فراهم ساختن زمینه‌های رشد اقتصادی و ارتقای هویت فرهنگی، در سایه فقدان مدیریت یکپارچه گردشگری، منطقه را در معرض تهدیدات جدی قرار داده‌اند. افزایش بی‌رویه حجم گردشگران در مقاطع زمانی خاص، به‌ویژه در ایام برگزاری مناسک سنتی، به دلیل عدم آمادگی زیرساخت‌های محیطی و ضعف در نظام‌های ساماندهی، پیامدهای نامطلوبی از قبیل تخریب محیط‌زیست، تشدید ترافیک، تولید زباله، تغییرات فرهنگی ناهمسو با هویت بومی و فرسایش سرمایه اجتماعی را به‌دنبال داشته است. استمرار این روند، بدون مداخلات هدفمند و مبتنی بر اصول توسعه پایدار، می‌تواند منجر به تخریب غیرقابل بازگشت منابع طبیعی و فرهنگی منطقه شود. توسعه گردشگری روستایی پایدار در مناطق در حال توسعه با چالش‌های زیرساختی مانند کمبود امکانات اقامتی و حمل‌ونقل مواجه است که رشد اقتصادی محلی را محدود می‌کند (Sutrisno et al., 2025). علاوه بر این، فشارهای زیست‌محیطی ناشی از گردشگری ناپایدار، مانند آلودگی و تخریب منابع طبیعی، پایداری بلندمدت این صنعت را تهدید می‌کند (Zhong et al., 2025). در نهایت، تحولات اجتماعی ناشی از گردشگری روستایی می‌تواند منجر به تغییرات فرهنگی و نابرابری اقتصادی شود، مگر اینکه با رویکردهای مشارکتی مدیریت گردد (Shrestha et al., 2018). از این منظر، تحلیل عمیق چالش‌های توسعه گردشگری پایدار در هورامان نه فقط برای ساکنان بومی بلکه برای سیاستگذاران و سرمایه‌گذاران حوزه گردشگری، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. هورامان به دلیل بافت فرهنگی و اجتماعی منحصر به فرد خود، نسبت به پیامدهای نامطلوب گردشگری انبوه آسیب‌پذیر است؛ به عبارتی دیگر، بدون بهره‌مندی از سیاست‌های حفاظت‌محور و مشارکت فعال انجمن‌های زیست‌محیطی و جامعه بومی، تهدیدات زیست‌محیطی و اقتصادی تشدید می‌شود. با عنایت به ضرورت توسعه گردشگری پایدار روستایی در هورامان، که مستلزم توازن میان منافع اقتصادی،

آمایش فضا و ژئوماتیک

حفظ ارزش‌های فرهنگی و صیانت از محیط‌زیست است، شناسایی دقیق چالش‌های موجود، به‌منظور تدوین سیاست‌های اثربخش و مداخلات اصلاحی و برنامه‌های مؤثر، امری اجتناب‌ناپذیر است. از این‌رو، در این راستا، شناسایی سیستماتیک و دقیق چالش‌های موجود اهمیت بسزایی دارد تا بتوان با ارائه راهکارهای عملی، گام‌های مؤثری در جهت توسعه گردشگری پایدار در منطقه هورامان برداشت. بنابراین، این پژوهش با هدف شناسایی چالش‌های توسعه گردشگری روستایی در منطقه هورامان استان کردستان با رویکرد کیفی و اتکا به دیدگاه خبرگان انجام شده است. این مطالعه ضمن شناسایی دسته‌بندی‌های مختلف چالش‌های، تلاش می‌کند تا درک عمیقی از عوامل مؤثر در تضعیف توسعه پایدار گردشگری در این منطقه ارائه کند.

۲. مبانی نظری و پیشینه تحقیق

گردشگری روستایی از اواخر دهه ۱۹۷۰ و اوایل دهه ۱۹۸۰ یک فعالیت جهانی و روبه‌رشد تبدیل شد. در ابتدا، بسیاری از پژوهشگران آن را پدیده‌ای کم‌اهمیت و گذرا می‌دانستند، اما تجربه نشان داد که این بخش نقشی اساسی در توسعه کلی گردشگری ایفا می‌کند و زمینه‌ساز شکل‌گیری انواع جدید و تخصصی گردشگری مبتنی بر بازارهای خاص شد. همچنین به سنگ بنای رشد گردشگری پایدار تبدیل شده است و اکنون نقش حیاتی در طرح‌های بازسازی منطقه‌ای در بسیاری از کشورها و موقعیت‌های مختلف دارد. این مقدمه، توسعه گردشگری روستایی را توضیح داده و تعریف می‌کند (Lane et al., 2022). سازمان جهانی گردشگری، گردشگری روستایی را به عنوان نوعی از گردشگری تعریف کرده است که در آن تجربه بازدیدکننده با طیف گسترده‌ای از محصولات مرتبط با فعالیت‌های طبیعت‌محور، کشاورزی، سبک زندگی/فرهنگ روستایی، ماهیگیری و گشت و گذار مرتبط است. گردشگری روستایی به عنوان یک استراتژی توسعه‌ای معتبر در مناطق روستایی بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه مورد استفاده قرار گرفته است. این استراتژی توسعه‌ای با هدف توانمندسازی جامعه روستایی برای رشد در عین حفظ فرهنگ سنتی آن انجام می‌شود. در مناطق روستایی، برخوردها و تعاملات مداوم بین انسان و طبیعت و همچنین تحولات متقابل رخ می‌دهد. این پدیده‌ها در طیف گسترده‌ای از شیوه‌هایی که از نظر مکانی و زمانی محدود هستند، از جمله کشاورزی، جنگلداری، ماهیگیری، شکار، گردشگری مزرعه، حفظ میراث فرهنگی و زندگی روستایی رخ می‌دهند (Liu et al., 2023). گردشگری روستایی به عنوان ابزاری برای توسعه مناطق روستایی دیده می‌شود، اما کیفیت آن، به ویژه کیفیت خدمات، تعیین‌کننده موفقیت آن است. گردشگری روستایی می‌تواند سود اقتصادی ساکنان محلی را افزایش داده و اشتغال را افزایش دهد، استانداردهای زندگی آنها را بهبود بخشد و از مهاجرت آنها به شهرها جلوگیری کند (Boháč and Drapela, 2022). بهبود بخش گردشگری می‌تواند درآمد منطقه‌ای را به میزان قابل توجهی افزایش دهد. به عنوان مثال وقتی گردشگران زمان بیشتری را در یک مکان می‌گذرانند، تمایل دارند هزینه‌های بیشتری را به اقامت، حمل و نقل، غذا و خرید سوغات اختصاص دهند. توسعه گردشگری همچنین این پتانسیل را دارد که با ایجاد مشاغل متعدد در بخش‌های رسمی و غیررسمی، مزایای بیشتری را برای منطقه فراهم کند. جوامع محلی می‌توانند از فعالیت‌های مختلف مرتبط با گردشگری، مانند فروش سوغاتی، ارائه خدمات حمل و نقل و راه‌اندازی مشاغل غذایی، درآمد کسب کنند (Puspitasari and Matfuqin, 2024). فراتر از دستاوردهای اقتصادی، گردشگری روستایی توسعه زیرساخت‌ها را تسریع می‌کند،

آمایش فضا و ژئوماتیک

دسترسی به آب، اینترنت و سوخت را افزایش می‌دهد - منابعی که کیفیت زندگی را به طور قابل توجهی بهبود می‌بخشند. علاوه بر این، توسعه گردشگری روستایی اغلب با بهبود امکانات برای ساکنان محلی و فرزندان آنها، از آموزش پشتیبانی می‌کند. زیرساخت‌های آموزشی پیشرفته نه تنها محیط‌های یادگیری بهتری ایجاد می‌کنند، بلکه جوامع محلی را به مهارت‌هایی برای اشتغال در آینده مجهز می‌کنند. این پیشرفت‌های آموزشی به نیروی کار ماهرتر کمک می‌کند که مستقیماً به نفع صنعت گردشگری و اقتصاد گسترده‌تر است (Cantika Yuli, 2025). ابروین و اندرسون (۲۰۰۷) گردشگری در مناطق روستایی را شامل زیبایی طبیعی، عجیب و غریب بودن، متفاوت بودن، غیرصنعتی بودن، فاصله و فقدان فعالیت‌های اصلی که در مناطق روستایی ارزش ایجاد می‌کنند، تفسیر می‌کنند (Aslam et al, 2014) به نقل از (Irvin and Anderson, 2007). لین و کاستنهلز (۲۰۱۵) اظهار می‌کنند که گردشگری روستایی با ایجاد شغل در بخش خدمات و حفظ ساکنان در منطقه، به توسعه اجتماعی-اقتصادی سکونتگاه‌های روستایی کمک می‌کند. جاذبه‌های فرهنگی مهم نیز کلید افزایش درآمد در گردشگری روستایی هستند. رشد گردشگری روستایی می‌تواند به عنوان کاتالیزوری برای تبدیل روستاها و ایجاد مشاغل کوچک عمل کند و در نتیجه باعث ورود سرمایه و نقدینگی به جوامع شود (Ramukumba, 2024) به نقل از (Lane and Kastenholtz, 2015). امروزه گردشگری روستایی شامل مجموعه‌ای گسترده و چندوجهی از فعالیت‌ها است و به همین ترتیب، به طور کلی به عنوان یک اصطلاح کلی به جای یک دسته کاملاً تعریف شده از گردشگری در نظر گرفته می‌شود که شامل و/یا همپوشانی با گردشگری مزرعه (کشاورزی)؛ گردشگری فعالیت‌های فضای باز؛ گردشگری ماجراجویی؛ گردشگری تندرستی و گردشگری مبتنی بر طبیعت و موارد دیگر است و طیف رو به رشدی از انواع مختلف اقامتگاه‌های موجود در مناطق روستایی را شامل می‌شود (Torkington et al., 2025).

از جنبه مثبت، گردشگری روستایی می‌تواند رشد اقتصادی مناطق روستایی را تحریک کند. همچنین با ایجاد فرصت‌های شغلی جدید، به افزایش اشتغال محلی کمک می‌کند. علاوه بر این، از طریق فروش محصولات و خدمات محلی، منبعی برای کسب درآمد در جوامع روستایی فراهم می‌سازد. گردشگری روستایی می‌تواند منجر به توسعه زیرساخت‌ها شود، زیرا شبکه‌های جاده‌ای بهبود یافته، اقامتگاه‌ها و امکانات برای تأمین نیازهای گردشگران ضروری هستند. این سرمایه‌گذاری‌ها می‌توانند هم برای گردشگران و هم برای ساکنان مفید باشند و جذابیت کلی منطقه را افزایش دهند. از طرف دیگر، تأثیرات منفی بالقوه‌ای نیز وجود دارد که باید در نظر گرفته شوند. افزایش تعداد بازدیدکنندگان ممکن است بر محیط زیست فشار وارد کند، به خصوص اگر به طور پایدار مدیریت نشود. شلوغی بیش از حد، آلودگی و استفاده بیش از حد از منابع طبیعی می‌تواند به همان ویژگی‌هایی که در وهله اول گردشگران را جذب می‌کنند، آسیب برساند. فرهنگ‌ها و سنت‌های محلی نیز ممکن است با فرسایش مواجه شوند، زیرا تجاری‌سازی و سازگاری با خواسته‌های گردشگران می‌تواند اصالت تجربه روستایی را تغییر دهد (Han et al., 2021). از نظر اقتصادی گردشگری روستایی می‌تواند فرصت‌های شغلی برای ساکنان محلی ایجاد کند و از طریق فعالیت‌های مختلف کارآفرینی درآمد ایجاد کند. این امر می‌تواند منجر به بهبود سطح زندگی و دسترسی به خدمات و امکانات رفاهی شود. با این

آمایش فضا و ژئوماتیک

حال، می‌تواند نابرابری‌هایی در درآمد و اشتغال در جامعه نیز ایجاد کند، زیرا برخی از ساکنان ممکن است بیشتر از دیگران سود ببرند. علاوه بر این، ماهیت فصلی گردشگری می‌تواند چالش‌هایی را ایجاد کند، زیرا فرصت‌های شغلی در طول سال در نوسان است (Sun et al., 2023). از نظر اجتماعی گردشگری روستایی می‌تواند تعامل و ارتباط جامعه بین مردم محلی و گردشگران را ارتقا دهد و به طور بالقوه درک بین فرهنگی را افزایش دهد. با این حال، ممکن است ساختارهای اجتماعی و شیوه‌های سنتی زندگی را نیز تحت فشار قرار دهد زیرا جوامع با خواسته‌ها و رفتارهای گردشگران سازگار می‌شوند. برای حفاظت از محیط زیست عمل کند. این امر می‌تواند حفظ مناظر طبیعی، تنوع زیستی و استفاده پایدار از زمین را تشویق کند (Panic et al., 2024). در مقابل، مدیریت ناکافی فعالیت‌های گردشگری می‌تواند منجر به تخریب محیط زیست، آلودگی محیط زیست، از جمله آلودگی هوا و صدا، تجمع زباله و کاهش منابع طبیعی شود. ازدحام جمعیت می‌تواند منجر به مسائل زیست‌محیطی جدی مانند فرسایش خاک، کاهش منابع و تهدید تنوع زیستی و محیط‌های فرهنگی شود (Ziari and Mosleh, 2025).

ورما و همکاران^۱ (۲۰۲۴) در پژوهشی که با عنوان "گردشگری روستایی در هیمالیاچال پرادش در حال گذار: چالش‌هایی برای پایداری منطقه‌ای" انجام شد به این نتیجه رسیدند که گردشگری روستایی می‌تواند با مشارکت فعال جوامع محلی نقش مهمی در ایجاد فرصت‌های درآمدی و توسعه پایدار داشته باشد، اما در عمل با موانع متعددی روبه‌رو است. براساس یافته‌های این تحقیق، کمبود برنامه‌های آموزشی هدفمند برای فعالان محلی گردشگری و فقدان آگاهی کافی در بین جامعه محلی درباره مدیریت این نوع گردشگری از مهم‌ترین چالش‌ها است. همچنین، در برخی مناطق، بازسازی نامناسب خانه‌های سنتی باعث تضعیف هویت فرهنگی روستاها شده است. از سوی دیگر، کمبود محصولات نوآورانه گردشگری، ضعف زیرساخت‌های اساسی (از جمله خدمات پزشکی، مخابرات، برق و آب آشامیدنی)، و محدودیت‌های اطلاع‌رسانی در سطح ملی و بین‌المللی، از دیگر موانع توسعه گردشگری روستایی در این منطقه به‌شمار می‌آیند.

بنسنی^۲ (۲۰۲۵) در پژوهشی که با عنوان "چالش‌های گردشگری روستایی در ناحیه عمومی پویردون^۳ (آرژانتین)" انجام شد به این نتیجه رسید که فقدان تعریف و طبقه‌بندی فضای روستایی که ترویج و برنامه‌ریزی گردشگری روستایی را پیچیده می‌کند، چالش‌های جمعیتی، کاهش جمعیت مناطق روستایی، فقدان خدمات اساسی (زیرساخت‌ها، حمل و نقل، ارتباطات)، دسترسی محدود، بهره‌برداری برنامه‌ریزی نشده منجر به تخریب منابع و از بین رفتن اصالت می‌شود، فصلی بودن، وابستگی و تخصص‌گرایی گردشگران، تجاری‌سازی بیش از حد، ازدحام بیش از حد و از بین رفتن ارزش‌های فرهنگی و زیست‌محیطی، استقرار شرکت‌های خارجی که جذب پتانسیل منطقه شده‌اند و از دست دادن منافع برای مردم محلی از مهمترین چالش‌های گردشگری روستایی می‌باشند. در پژوهشی که یولاه و همکاران^۴ (۲۰۲۳) با عنوان "چالش‌ها و فرصت‌های بالقوه گردشگری در دره کومراتخیبرپختونخوا^۵" انجام شد به این نتیجه رسیدند که

1. Verma

2. Benseny

3. Puyredón

4. Ullah

5. Kumrat Khyber Pakhtunkhwa

این منطقه با چالش‌های اجتماعی-اقتصادی و زیرساختی قابل توجهی روبرو است که مانع گردشگری شده و جریان گردشگری را محدود می‌کند. این چالش‌ها شامل زیرساخت‌های ناکافی، وضعیت جاده‌های آسیب‌دیده، عدم تسهیل بازار برای خارجی‌ها، کمبود برق، سیستم‌های نامناسب خودپرداز و بانکی و دلسردی مردم محلی از زنان و صنعتگران برای مشارکت در گردشگری است. مرور منابع خارجی نشان می‌دهد که گردشگری روستایی با فرصت‌های اقتصادی و فرهنگی قابل توجهی همراه است، اما با چالش‌های گسترده‌ای در زمینه زیرساخت‌ها، آموزش، مدیریت منابع، مشارکت محلی و حفظ اصالت فرهنگی روبرو است. این محدودیت‌ها جریان توسعه پایدار گردشگری را تهدید می‌کنند و نیازمند برنامه‌ریزی دقیق و رویکردهای مشارکتی هستند.

صفری علی اکبری و صادقی (۱۴۰۱) در پژوهشی که با عنوان "تحلیل چالش‌ها و راهبردهای توسعه گردشگری نواحی روستایی مورد پژوهی: روستاهای پیرامون سد داریان در شهرستان پاوه" انجام شد به این نتیجه رسیدند که کمبود اقامتگاه، عدم تبلیغات رسانه‌ای، کمبود امکانات بهداشتی و درمانی، عدم تجهیز روستا به مراکز تفریحی، فقدان انگیزه در میان مدیران محلی، عدم تأمین اعتبارات ویژه برای این بخش، بی‌توجهی به مشارکت روستاییان، پایین بودن دانش عمومی نسبت به گردشگری، مشکلات عبور و مرور در فصول سرد، حمایت پایین نهادهای مرتبط با گردشگری روستا از مهمترین چالش‌های گردشگری روستایی است. احمدی و عباسی (۱۴۰۰) در پژوهشی که با عنوان "واکاوی چالش‌های اقتصادی توسعه گردشگری در نواحی روستایی با استفاده از نظریه بنیانی مطالعه موردی: روستاهای هدف گردشگری استان زنجان" انجام شد به این نتیجه رسیدند که محدودیت فصول گردشگری (مدت اقامت کوتاه گردشگر، دوره‌ای بودن ورود گردشگران به روستا، شلوغی محیط روستا و باغ‌ها در فصول خاصی از سال، برنامه‌ریزی نکردن برای مراجعه گردشگران در فصول سرد، مقارن بودن فصل گردشگری با فعالیتهای کشاورزی، نیمه وقت بودن فعالیتهای گردشگری)، فضای نامناسب اقتصادی (ضعف سرمایه‌گذاری و ضعف حمایت‌های مالی)، فقدان ریسک‌پذیری، فقدان شناخت بازار و ضعف دانش فنی کسب و کار از چالش‌های گردشگری روستایی است. فراهانی و منوچهری (۱۳۹۴) در پژوهشی که با عنوان "شناسایی چالش‌های و مشکلات توسعه گردشگری در نواحی روستایی هدف گردشگری غرب شهرستان مریوان" انجام شد به این نتیجه رسیدند که کیفیت پایین خدمات رسانی، امکانات موجود و ضعف در زیرساخت‌ها، ضعف ساختارهای حمل و نقل، کمبود تبلیغات، اطلاع‌رسانی و آموزش، عدم مشارکت مردم و نارسایی‌هایی که از سوی سازمان‌های دولتی عنوان شده، مهمترین چالش‌های و مشکلات پیش روی پویایی روستاهای هدف گردشگری منطقه هستند.

فتاحی (۱۳۹۹) در پژوهشی که با عنوان "شناسایی چالش‌های گردشگری پذیر روستای هدف گردشگری حیدرآباد سیوان" انجام شد به این نتیجه رسیدند که کمبود نیروی انسانی آموزش دیده و متخصص در بخش گردشگری بی‌توجهی یا کم‌توجهی دولت نسبت به منطقه به خصوص در امر گردشگری نامناسب بودن بازار محصولات کشاورزی و دامی منطقه، عدم اشتغال‌زایی مناسب گردشگری در روستا اقامت کوتاه مدت گردشگران در روستا، پایین بودن سطح درآمد و زندگی مردم، نبود فضاهای مناسب در جهت پارک مناسب و مطمئن اتومبیل در منطقه نامناسب بودن و کمبود تسهیلات

آمایش فضا و ژئوماتیک

و تجهیزات اقامتی در منطقه، نبود راه دسترسی مناسب به آثار طبیعی موجود در روستا، نامناسب بودن تپ و منظر روستا و کمبود سرویس‌های بهداشتی عمومی در سطح روستا از مهمترین چالش‌های گردشگری روستایی است. مرور نتایج پژوهش‌های خارجی و داخلی مرتبط با گردشگری روستایی الگوهای مشترکی از چالش‌ها را نمایان می‌سازد که عمدتاً بر کمبودهای زیرساختی (مانند جاده، برق و بهداشت)، ضعف در ظرفیت‌سازی محلی و آموزش، نیاز به حمایت‌های مالی و دولتی هدفمند و خطر از دست رفتن اصالت فرهنگی در مواجهه با تجاری‌سازی متمرکز هستند. این حجم از یافته‌های توصیفی و دسته‌بندی‌شده، اگرچه اهمیت موضوع را تأیید می‌کند، اما در مورد منطقه خاص و جهانی هورامان، شکافی عمیق در دانش نظری احساس می‌شود؛ زیرا هیچ‌یک از این مطالعات، علل ریشه‌ای، فرآیندهای شکل‌گیری چالش‌ها و روابط متقابل پیچیده میان این موانع را در بافت منحصر به فرد فرهنگی و میراثی هورامان به صورت نظام‌مند بررسی نکرده‌اند. از این رو، انجام پژوهش با رویکرد نظریه زمینه‌ای در هورامان کاملاً ضروری است؛ زیرا این روش تحلیلی به ما امکان می‌دهد تا فراتر از فهرست کردن مشکلات رایج، مدلی نظری بومی و داده‌بنیاد را استخراج نماییم که مکانیسم‌های واقعی مانع توسعه پایدار در این منطقه را روشن ساخته و مبنایی دقیق‌تر برای تدوین راهبردهای مدیریتی و توسعه‌ای فراهم آورد.

۳. روش تحقیق

این تحقیق از نوع کیفی و با رویکرد تولید نظریه‌ای زمینه‌ای انجام شده است. هدف اصلی تحقیق شناسایی سیستماتیک چالش‌های توسعه گردشگری روستایی در منطقه هورامان استان کردستان و ساختن الگوی مفهومی مرتبط با این چالش‌های است. جامعه آماری این تحقیق شامل خبرگان و کارشناسان گردشگری، اعضای فعال انجمن‌های مردمی، مدیران محلی و افرادی بودند که تجربه فعالیت در حوزه گردشگری روستایی منطقه هورامان را داشتند. نمونه‌گیری از طریق روش نمونه‌گیری گلوله برفی انجام شد و ادامه مصاحبه‌ها تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت، یعنی تا زمانی که تکرار کدهای جدید متوقف شد و هیچ اطلاعات جدیدی از مصاحبه‌ها حاصل نگردید. داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختارمند با ۲۵ نفر از خبرگان و اعضای جامعه محلی و تخصصی جمع‌آوری شدند. ملاک انتخاب مشارکت‌کنندگان، برخورداری از اطلاعات و تجربه مستقیم درباره موضوع پژوهش و تمایل به مشارکت بود. برای اعتبارسنجی یافته‌ها، از روش‌های مختلفی نظیر بازبینی توسط متخصصان و مشارکت‌دهندگان کلیدی و تطبیق داده‌ها با منابع موجود استفاده شد. این روش‌ها به منظور اطمینان از دقت و صحت نتایج و جلوگیری از هرگونه سوگیری احتمالی در تحلیل داده‌ها به کار گرفته شدند. در مرحله تحلیل، داده‌ها با استفاده از روش کدگذاری سه مرحله‌ای (باز، محوری و انتخابی) تحلیل شدند. در کدگذاری باز، مفاهیم اولیه استخراج شد. در مرحله کدگذاری محوری، مقولات اصلی در چارچوب مدل پارادایمی اشتراوس و کوربین^۱ شامل شرایط علی، پدیده محوری، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها سازمان‌دهی شد. در نهایت، با استفاده از کدگذاری انتخابی، هسته مرکزی پدیده و ارتباط بین مقولات تبیین شد.

^۱. Strauss & Corbin

۴. یافته‌های تحقیق

در این بخش ابتدا در جدول شماره ۱ مهمترین ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای جامعه مورد مطالعه و سپس به یافته‌های کیفی پژوهش بر اساس مراحل سه‌گانه کدگذاری نظریه داده‌بنیاد به شیوه اشتراوس و کوربین شامل کدگذاری باز، محوری و انتخابی ارائه شده‌اند. در این جداول، ابتدا مفاهیم برآمده از مصاحبه‌ها (کدگذاری باز) معرفی شده، سپس این مفاهیم در قالب مقولات کلیدی و روابط علی میان آن‌ها سامان یافتند (کدگذاری محوری)، و در نهایت، مقوله‌های مرکزی هر دسته از چالش‌ها با تمرکز بر مسئله محوری و با استفاده از توصیف‌های مصداقی صورت‌بندی شدند (کدگذاری انتخابی). این فرآیند، بستری نظام‌مند برای درک ژرف‌تر از ساختار، زمینه و پیامدهای چالش‌های توسعه گردشگری پایدار روستایی در منطقه هورامان فراهم می‌آورد. به‌طور کلی تعداد ۱۰ مانع اصلی از چالش‌های گردشگری پایدار روستایی در منطقه جهانی هورامان شناسایی شده‌اند که در ادامه به آن پرداخته شده است.

جدول ۱. مهمترین ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای جامعه مورد مطالعه

Table 1. Key Individual and Professional Characteristics of the Study Population

ردیف	جنسیت	سن (سال)	مدرک تحصیلی	رشته تحصیلی	شغل
۱	مرد	۲۹	لیسانس	مدیریت گردشگری	دهیار
۲	مرد	۳۸	لیسانس	محیط‌زیست	کارشناس محیط زیست اداره شهرستان
۳	مرد	۵۲	دیپلم	انسانی	عضو شورای اسلامی روستا
۴	مرد	۳۳	دیپلم	انسانی	عضو شورای اسلامی روستا
۵	مرد	۴۲	دیپلم	تجربی	رئیس شورای اسلامی روستا
۶	مرد	۲۹	لیسانس	اقتصاد	مدیر بومگردی
۷	مرد	۴۱	لیسانس	جغرافیا	کارشناس محیط زیست اداره شهرستان
۸	مرد	۳۵	لیسانس	کشاورزی	عضو تعاون روستایی
۹	مرد	۴۲	دیپلم	تجربی	کشاورز
۱۰	زن	۳۱	لیسانس	تربیت بدنی	عضو انجمن زیست محیطی
۱۱	مرد	۳۳	دیپلم	ریاضی	عضو شورای روستا
۱۲	مرد	۲۸	لیسانس	مدیریت	مدیر کافه محلی گردشگری
۱۳	مرد	۳۹	فوق‌لیسانس	منابع طبیعی	کارشناس اداره منابع طبیعی
۱۴	زن	۴۶	دیپلم	انسانی	عضو انجمن زیست محیطی
۱۵	مرد	۵۰	لیسانس	روانشناسی	رئیس شورای روستا
۱۶	زن	۳۴	لیسانس	گردشگری	کارشناس اداره میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
۱۷	مرد	۳۲	لیسانس	گردشگری	کارشناس اداره میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
۱۸	زن	۳۴	لیسانس	آموزش ابتدایی	معلم روستا
۱۹	مرد	۳۶	دیپلم	انسانی	عضو شورای روستا
۲۰	مرد	۲۷	فوق دیپلم	علوم اجتماعی	کارمند بومگردی هورامان
۲۱	مرد	۵۰	دیپلم	تجربی	کشاورز
۲۲	زن	۳۲	لیسانس	منابع طبیعی	کارشناس اداره میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
۲۳	مرد	۴۴	فوق‌لیسانس	محیط زیست	کارشناس اداره کل محیط زیست استان
۲۴	مرد	۳۶	لیسانس	مدیریت	کارشناس اداره میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
۲۵	مرد	۴۲	دیپلم	تجربی	عضو شورای روستا

آمایش فضا و ژئوماتیک

۴-۱. چالش‌های زیرساختی و خدمات عمومی

در جدول شماره ۲ چالش‌های زیرساختی و خدمات عمومی در توسعه پایدار گردشگری روستایی منطقه جهانی هورامان بر اساس مراحل سه‌گانه کدگذاری نظریه داده‌بنیاد ارائه شده است.

جدول ۲. چالش‌های زیرساختی و خدمات عمومی در توسعه پایدار گردشگری روستایی منطقه جهانی هورامان

Table 2. Infrastructural and Public Service Challenges in Sustainable Rural Tourism Development in the Global HURAMAN Region

توصیف مصداقی	کدگذاری (انتخابی)	کدگذاری (محوری)	کدگذاری (باز)
"...جاده‌های دسترسی به هورامان نامناسب و پرخطر هستند و نیاز به بهبود دارند. ای کاش گاردریل داشت آگه ماشینی مشکلی براش پیش بیاد تا ته دره میره..."		ضعف زیرساخت حمل و نقل	نبود زیرساخت‌های مناسب حمل و نقل
"...تعداد اقامتگاه‌های بوم‌گردی کمتر از استانداردهای یونسکو است و ظرفیت خدمات رفاهی ناکافی است..."	چالش‌های زیر	زیرساخت‌های اقامتی ناکافی	کمبود اقامتگاه‌های بوم‌گردی
"...در زمان‌هایی مانند نوروز و مراسم پیرشالیار، ظرفیت خدمات بهداشتی و پارکینگ‌ها پاسخگوی نیاز گردشگران نیست. درمانگاه و شبکه بهداشت مجهز نداریم. یه زن باردار مسافر ممکن با مشکل مواجه بشه..."	ساختی و خدمات عمومی	خدمات عمومی ناکافی در ایام پر تردد	نارسایی خدمات بهداشتی و درمانی
نبود اینترنت پرسرعت و خدمات ارتباطی مناسب باعث مشکلاتی برای گردشگران و اهالی منطقه شده است.		مشکلات زیرساخت‌های ارتباطی	ضعف زیرساخت‌های ارتباطی

۴-۲. چالش‌های فرهنگی-اجتماعی و مشارکت محلی

در جدول شماره ۳ چالش‌های فرهنگی-اجتماعی و مشارکت محلی در توسعه پایدار گردشگری روستایی منطقه جهانی هورامان بر اساس مراحل سه‌گانه کدگذاری نظریه داده‌بنیاد ارائه شده است.

جدول ۳. چالش‌های فرهنگی-اجتماعی و مشارکت محلی در توسعه گردشگری پایدار روستایی منطقه جهانی هورامان

Table 3. Socio-Cultural Challenges and Local Participation in Sustainable Rural Tourism Development in the Global HURAMAN Region

توصیف مصداقی	کدگذاری (انتخابی)	کدگذاری (محوری)	کدگذاری (باز)
"برگزاری مراسم‌هایی مثل پیرشالیار داره کم‌کم حالت نمایش پیدا می‌کنه و اصل سنتش زیر سؤال رفته"		تضعیف هویت فرهنگی و آیین‌های بومی	نگرانی درباره تجاری‌سازی آیین‌ها و مناسک محلی
"با اومدن گردشگرها خیلی چیزها تو روستا عوض شده؛ لباس‌ها، حرف زدن مردم، حتی روابط خانوادگی"			تغییر سبک زندگی سنتی و ارزش‌های اجتماعی
وقتی ببینن نفعی براشون نداره یا نظرشون پرسیده نمی‌شه، معلومه مشارکت نمی‌کنن...	چالش‌های فرهنگی-اجتماعی و ضعف مشارکت محلی در فرآیند گردشگری پایدار		عدم تمایل به مشارکت در برنامه‌های گردشگری نبود راهنمایان محلی آموزش‌دیده
"خیلی وقتا گردشگر میاد ولی راهنمای درست‌وحسابی که منطقه رو بشناسه نداریم..."			

آمایش فضا و ژئوماتیک

مردم فقط فکر می‌کنن گردشگری یعنی پول، نمی‌دونن چطوری باید پایدار باشه	مشارکت پایین جامعه محلی	آگاهی پایین جامعه نسبت به گردشگری پایدار
"...بعضی وقتا اهالی می‌گن اینا میان فقط محیط رو شلوغ می‌کنن، زباله می‌ریزن و فرهنگ ما رو به هم می‌زنن. ما دوست نداریم میان لباسهای نامناسب می‌پوشن..."	تعارض اجتماعی	افزایش نگرش منفی نسبت به گردشگران

۳-۴. چالش‌های زیست‌محیطی و تخریب اکولوژیکی ناشی از گردشگری ناپایدار در منطقه جهانی هورامان

در جدول شماره ۴ چالش‌های زیست‌محیطی و تخریب منابع طبیعی در توسعه پایدار گردشگری روستایی منطقه جهانی هورامان بر اساس مراحل سه‌گانه کدگذاری نظریه داده‌بنیاد ارائه شده است.

جدول ۴. چالش‌های زیست‌محیطی و تخریب اکولوژیکی ناشی از گردشگری ناپایدار در هورامان

Table 4. Environmental Challenges and Ecological Degradation Caused by Unsustainable Tourism in HURAMAN

توصیف مصداقی	کدگذاری (انتخابی)	کدگذاری (محوری)	کدگذاری (باز)
تو ایام بهار که گردشگر زیاد میشه حجم زیادی از زباله در روستاهای هورامان هست که مدیریت اونها کمی سخت میشه برای مردم.		فشار زیست‌محیطی ناشی از گردشگری	افزایش پسماند و آلودگی محیط زیست
گردشگرها از هر جا رد می‌شن گیاهان رو له می‌کنن، حتی بعضیا آتش روشن می‌کنن وسط طبیعت ساخت و سازهای بدون مجوز زیاد شدن، انگار کسی نمیتونه جلوشون رو بگیره. منم که حریف نمیشم تنهایی..	چالش زیست‌محیطی و تخریب اکولوژیکی ناشی از گردشگری ناپایدار	کاهش ظرفیت طبیعی منظر	تخریب پوشش گیاهی
"چند وقت پیش افرادی رو دستگیر کردن که سنجاب‌های کوچک رو گرفته بودن و برای فروش به تهران میبردن"		توسعه کالبدی ناپایدار	ساخت‌وسازهای غیرمجاز
...بارندگی کمتر شده، زمین خشک‌تره، رانش زیاد شده، منطقه دیگه ظرفیت قبلی رو نداره برای گردشگری زیاد..		تهدید زیستی اکوسیستم	آسیب به تنوع زیستی و حیات وحش
		کاهش تاب‌آوری زیستی منطقه	تغییرات اقلیمی و اثرات آن بر منابع

۴-۴. چالش‌های سیاستگذاری و حکمرانی در توسعه گردشگری پایدار روستایی هورامان

در جدول شماره ۵ چالش‌های سیاستگذاری و حکمرانی در توسعه پایدار گردشگری روستایی منطقه جهانی هورامان بر اساس مراحل سه‌گانه کدگذاری نظریه داده‌بنیاد ارائه شده است.

جدول ۵. چالش‌های سیاستگذاری و حکمرانی در توسعه گردشگری پایدار روستایی هورامان

Table 5. Policy and Governance Challenges in Sustainable Rural Tourism Development in HURAMAN

توصیف مصداقی	کدگذاری (انتخابی)	کدگذاری (محوری)	کدگذاری (باز)
هر نهادی برای خودش یه برنامه داره، اصلاً یه سند بالادستی جامع نداریم که همه پایبند باشن...		ضعف در سیاستگذاری کلان و استراتژیک	نیود برنامه‌ریزی یکپارچه برای توسعه گردشگری پایدار
اداره گردشگری یه چیزی می‌گه، منابع طبیعی یه چیز دیگه... آخرش هم هیچ کاری درست انجام نمی‌شه		فقدان نظام هماهنگ‌کننده نهادی	ناهماهنگی بین نهادهای مسئول

آمایش فضا و ژئوماتیک

ضعف در سیاست‌گذاری مبتنی بر داده و نبود نظارت مستمر	خلاً شواهد علمی و مکانیزم‌های ارزیابی	حکمرانی ناپایدار در توسعه گردشگری روستایی	به پروژه رو اجرا می‌کنن ولی معلوم نیست نتیجه‌ش چی شد، نه ارزیابی هست نه پیگیری
عدم مشارکت مؤثر جامعه محلی و بخش خصوصی در تصمیم‌گیری‌ها	عدم شفافیت و فراگیری در فرآیند تصمیم‌سازی		برای تصمیم‌ها از خود مردم روستا یا سرمایه‌گذارها نظری نمی‌خوان، فقط بین خودشون به تنهایی تصمیم میگیرن

۴-۵. چالش‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری در توسعه گردشگری پایدار روستایی هورامان

در جدول شماره ۶ چالش‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری در توسعه پایدار گردشگری روستایی منطقه جهانی هورامان بر اساس مراحل سه‌گانه کدگذاری نظریه داده‌بنیاد ارائه شده است.

جدول ۶. چالش‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری در توسعه گردشگری پایدار روستایی هورامان

Table 6. Economic and Investment Challenges in Sustainable Rural Tourism Development in HURAMAN

توصیف مصداقی	کدگذاری (انتخابی)	کدگذاری (محوری)	کدگذاری (باز)
"...هیچ پولی برای ساخت زیرساخت‌ها وجود نداره، دولت و بخش خصوصی هیچ‌کدوم کمک نمی‌کنن..."		فقدان حمایت‌های مالی و منابع سرمایه‌ای	کمبود سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و دولتی برای توسعه زیرساخت‌ها
"...پروژه‌ها یک‌سال انجام می‌شه، بعدش دیگه هیچ‌چیز بهش توجه نمی‌شه، فقط می‌خوان به سرعت پول دربیارن..."	چالش‌های اقتصادی در توسعه گردشگری پایدار	ضعف در برنامه‌ریزی مالی و اقتصادی بلندمدت	توسعه ناپایدار و پروژه‌های کوتاه‌مدت بدون آینده‌نگری
"مردم در تابستون می‌رن سراغ کسب‌وکار گردشگری، ولی در باقی ماه‌ها هیچ‌چیز ندارن، قیمت زمین هم بالا رفته..."		شکندگی اقتصادی و نوسانات درآمد گردشگری	وابستگی فصلی به درآمد گردشگری و افزایش قیمت زمین
"...بیشتر منافع رو به تعداد خاص می‌برن، مردم عادی چیزی گیرشون نمیداد..."		نابرابری در دسترسی به منافع اقتصادی گردشگری	توزیع ناعادلانه منافع اقتصادی حاصل از گردشگری

۴-۶. چالش‌های ارتباطی و بازاریابی گردشگری در توسعه گردشگری پایدار روستایی هورامان

در جدول شماره ۷ چالش‌های ارتباطی و بازاریابی گردشگری در توسعه پایدار گردشگری روستایی منطقه جهانی هورامان بر اساس مراحل سه‌گانه کدگذاری نظریه داده‌بنیاد ارائه شده است.

جدول ۷. چالش‌های ارتباطی و بازاریابی گردشگری در توسعه گردشگری پایدار روستایی هورامان

Table 7. Communication and Tourism Marketing Challenges in Sustainable Rural Tourism Development in HURAMAN

توصیف مصداقی	کدگذاری (انتخابی)	کدگذاری (محوری)	کدگذاری (باز)
"...همه‌ی تبلیغات به‌شکلی ضعیف و پراکنده هستند، هیچ تبلیغ منسجمی در سطح ملی نداریم..."		کمبود استراتژی‌های تبلیغاتی و بازاریابی در گردشگری هورامان	تبلیغات ضعیف گردشگری هورامان در سطح ملی
"...خیلی‌ها فکر می‌کنن که هورامان منطقه خطرناکه، و ممکنه آسیبی بهشون برسه به خصوص اخبار کولبرها رو میشنون..."	چالش‌های ارتباطی و بازاریابی گردشگری معرفی هورامان	تصویرسازی منفی و نادرست از هورامان در رسانه‌ها	تصویر نادرست از ناامنی در منطقه نزد برخی گردشگران داخلی

آمایش فضا و ژئوماتیک

ضعف برندینگ برای بعضی از روستاهای منطقه هورامان به عنوان مقصد خاص گردشگری فرهنگی-اکولوژیک	کمبود برندینگ و هویت‌سازی گردشگری هورامان	"هیچ برندی برای هورامان وجود ندارد، باید هویت خاصی برای این منطقه ساخت هر چند که چند سال اخیر ثبت جهانی شده ولی باید بیشتر برندسازی کرد..."
---	---	---

۴-۷. چالش‌های ناشی از مدیریت ناپایدار گردشگری فصلی در هورامان

در جدول شماره ۸ چالش‌های فشار گردشگری فصلی در توسعه پایدار گردشگری روستایی منطقه جهانی هورامان بر اساس مراحل سه‌گانه کدگذاری نظریه داده‌بنیاد ارائه شده است.

جدول ۸. چالش‌های ناشی از مدیریت ناپایدار گردشگری فصلی

Table 8. Challenges Arising from Unsustainable Seasonal Tourism Management

توصیف مصداقی	کدگذاری (انتخابی)	کدگذاری (محوری)	کدگذاری (باز)
"...در ایام نوروز و مراسم پیرشالیار همه جا شلوغ میشه، زیرساخت‌ها کم هست. مردم منطقه خودشون که مدیریت میکنن ... اوضاع رو وگرنه"		فشار فصلی گردشگری بر منابع و زیرساخت‌ها	ازدحام جمعیت و فشار بیش از حد به منابع طبیعی، زیرساخت‌ها و خدمات در ایام خاص
"...در ایام شلوغی، هیچ ارگانی آنچنان برای مدیریت توریست‌ها آماده نیست، ظرفیت کم هست و مردم خودجوش کار انجام میدن و مدیریت میکنن..."	مدیریت ناپایدار گردشگری فصلی	نبود آمادگی نهادی برای مدیریت گردشگری فصلی	عدم ظرفیت‌سازی برای مدیریت گردشگران در اوج تقاضا
"... جاده‌ها شلوغ و خطرناک می‌شن؛ هیچ برنامه‌ریزی‌ای برای کنترل ترافیک در این ایام نیست، تصادف هم زیاد میشه..."		ناکارآمدی زیرساخت‌های فصلی حمل‌ونقل	ضعف سیستم حمل‌ونقل و راه‌های ارتباطی در ایام پر بازدید
"... همه در یک زمان و به یک نقطه میان. هیچ کاری نمی‌شه برای پنخش کردن گردشگرها تو زمان یا مکان دیگه انجام داد..."		تمرکز مکانی و زمانی گردشگری بدون کنترل فشار خدماتی بر ظرفیت‌های اکولوژیکی و زیربنایی	نبود طرح توزیع زمانی-مکانی گردشگری فشار بر منابع محلی آب، برق و پسماند در زمان‌های اوج
"...اگه اتفاقی بیفته، آمبولانس نیست، پلیس نیست، کسی مسئول نیست..."		نبود نظام پاسخ‌گویی در شرایط بحرانی	فقدان سامانه‌های مدیریت بحران و واکنش سریع در زمان ازدحام‌های فصلی

۴-۸. چالش‌های کشاورزی و منابع معیشتی در مواجهه با گردشگری پایدار در منطقه جهانی

هورامان

در جدول شماره ۹ چالش‌های معیشتی-کشاورزی در مواجهه با گردشگری پایدار در منطقه جهانی هورامان بر اساس مراحل سه‌گانه کدگذاری نظریه داده‌بنیاد ارائه شده است.

جدول ۹. چالش‌های معیشتی - کشاورزی در مواجهه با گردشگری پایدار در منطقه جهانی هورامان

Table 9. Livelihood and Agricultural Challenges in the Context of Sustainable Tourism in the Global HURAMAN

Region			
توصیف مصداقی	کدگذاری (انتخابی)	کدگذاری (محوری)	کدگذاری (باز)
"...الان منابعی مثل آب، فقط صرف باغ‌ها و کشت می‌شن و برای گردشگری خیلی نمی‌مونه، حتی فضای پارک یا آبرسانی..."	ناسازگاری الگوی مصرف منابع با توسعه گردشگری	فشار معیشت سنتی بر منابع مشترک با گردشگری	سهم بالای کشاورزی سنتی در مصرف منابع آب و خاک
"... بعضی کشاورزها فکر می‌کنن گردشگری فقط شلوغی و مزاحمه، می‌گن اینا میان نظم زندگی مونو به هم می‌زنن..."	مقاومت فرهنگی در برابر گردشگری	مقاومت ذهنی در برابر تغییر کاربری معیشت	نگاه منفی برخی کشاورزان به ورود گردشگران
"...خیلی از کشاورزها نمی‌دونن چطور می‌تونن از مزرعه و محصولشون درآمد گردشگری داشته باشن..."	چالش مهارتی در پیوند معیشت سنتی با گردشگری	ناتوانی در هم‌راستاسازی مشاغل سنتی با گردشگری	نبود مهارت و تمایل برای ترکیب کشاورزی با خدمات گردشگری
"...زمین‌ها همه تکه تکه و شخصی‌اند، هیچ جایی برای ساخت اقامتگاه یا پارکینگ نیست..."	مانع کالبدی و فضایی برای توسعه گردشگری	محدودیت کالبدی برای توسعه زیرساخت‌های گردشگری	ساختار پراکنده مالکیت زمین‌های کشاورزی
"...گاهی بوی دام، فضولات یا چرا در مراتع، باعث میشه گردشگرها ناراضی بشن و دیگه نیان..."	تعارض کارکردی بین معیشت سنتی و انتظارات گردشگران	تضاد دامداری سنتی با تجربه گردشگری طبیعی	فعالیت‌های دامداری سنتی با آلودگی و تخریب منابع طبیعی همراه است

۹-۴. چالش‌های مربوط به انجمن‌های زیست‌محیطی در ساماندهی گردشگری روستایی

در جدول شماره ۱۰ چالش‌های مربوط به انجمن‌های زیست‌محیطی در ساماندهی گردشگری روستایی در توسعه پایدار گردشگری روستایی منطقه جهانی هورامان بر اساس مراحل سه‌گانه کدگذاری نظریه داده‌بنیاد ارائه شده است.

جدول ۱۰. چالش‌های انجمن‌های زیست‌محیطی در توسعه گردشگری پایدار روستایی هورامان

Table 10. Environmental Association Challenges in Sustainable Rural Tourism Development in HURAMAN

توصیف مصداقی	کدگذاری (انتخابی)	کدگذاری (محوری)	کدگذاری (باز)
"... بسیاری از انجمن‌ها به صورت جزیره‌ای و بدون ارتباط با یکدیگر فعالیت می‌کنند که این موضوع باعث کاهش اثرگذاری آن‌ها ..". در حفاظت از محیط‌زیست می‌شود		ضعف در انسجام انجمن‌های زیست‌محیطی	پراکندگی و ضعف هماهنگی
"...عدم وجود قوانین و مقررات حمایتی از فعالیت‌های زیست‌محیطی در گردشگری، مانع از اجرای مؤثر برنامه‌های حفاظتی شده..."		ضعف حمایت قانونی	نبود پشتوانه حقوقی
"...انجمن‌ها با مشکل جدی کمبود بودجه، نیروی انسانی و تجهیزات ..". برای اجرای طرح‌های حفاظت محیط‌زیست مواجه هستند		محدودیت منابع انجمن‌ها	کمبود منابع مالی و انسانی
"...صدای انجمن‌ها در تصمیم‌گیری‌های مربوط به برنامه‌ریزی گردشگری شنیده نمی‌شود و این مسئله منجر به از دست دادن فرصت‌های حمایتی از محیط‌زیست می‌شود		مشارکت محدود در تصمیم‌گیری	عدم حضور انجمن‌ها در تصمیم‌گیری
"...تعدادی از فعالان زیست‌محیطی با مفاهیم گردشگری پایدار آشنایی ندارند و این ناآگاهی موجب می‌شود که نتایج اقدامات حفاظتی محدود باشد..."		کمبود آموزش زیست‌محیطی در گردشگری	عدم آشنایی با مفاهیم گردشگری پایدار
"... بسیاری از نهادهای محلی برای اجرای برنامه‌های گردشگری پایدار با مشکل کمبود بودجه، نیروی متخصص و تجهیزات ..". مواجه‌اند		محدودیت منابع نهادهای محلی	کمبود منابع نهادهای محلی

آمایش فضا و ژئوماتیک

ناآگاهی مدیران محلی	کم‌تجربگی مدیران محلی	چالش‌های ساختاری منابع انسانی و مالی در گردشگری	"... دهیارها و اعضای شوراهای روستایی در زمینه گردشگری پایدار کم‌تجربه هستند و این مسئله باعث می‌شود تصمیمات نادرستی در ... زمینه توسعه گردشگری اتخاذ شود"
عدم تعامل مؤثر با دولت	عدم هماهنگی نهادی		"... نهادهای محلی به صورت جزیره‌ای عمل می‌کنند و با دستگاه‌های دولتی همکاری مؤثر و منسجمی ندارند که این مسئله توسعه گردشگری را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد..."
کمبود مشارکت محلی	ضعف در جلب مشارکت محلی		"... در بسیاری از مناطق، روستاییان در تصمیمات گردشگری مشارکت فعال ندارند و این مسئله باعث نارضایتی و کاهش احساس مالکیت آنان در برنامه‌ها می‌شود"
تضاد بین گروه‌های محلی	تعارض منافع محلی		"... گروه‌های مختلف بومی در زمینه استفاده از منابع گردشگری اختلاف‌نظر دارند که این تضاد منافع به تضعیف انسجام اجتماعی ... می‌انجامد"

۴-۱۰. چالش‌های مربوط به حکمرانی محلی در توسعه پایدار گردشگری روستایی منطقه جهانی

هورامان

در جدول شماره ۱۱ چالش‌های مربوط به حکمرانی محلی در توسعه پایدار گردشگری روستایی منطقه جهانی هورامان بر اساس مراحل سه‌گانه کدگذاری نظریه داده‌بنیاد ارائه شده است.

جدول ۱۱. چالش‌های مربوط به حکمرانی محلی در توسعه پایدار گردشگری روستایی منطقه جهانی هورامان
Table 11. Local Governance Challenges in Sustainable Rural Tourism Development in the Global HURAMAN Region

توصیف مصداقی	کدگذاری (انتخابی)	کدگذاری (محوری)	کدگذاری (باز)
"... هیچ سیستم منظمی برای برنامه‌ریزی گردشگری در سطح روستا وجود ندارد، هرکسی به چیزی می‌گه..."		کمبود ساختار سازمانی منسجم در مدیریت گردشگری	نبود ساختار منسجم برای برنامه‌ریزی و مدیریت گردشگری در سطح محلی
"... منابع مالی و انسانی برای توسعه گردشگری نداریم، و دولت هم کمکی نمی‌کنه..."		کمبود منابع و امکانات برای مدیریت گردشگری محلی	محدودیت منابع مالی، فنی و انسانی نهادهای محلی
"... مدیران روستا هیچ شناختی از گردشگری پایدار ندارند و بیشتر روی درآمد کوتاه‌مدت تمرکز دارند..."		ضعف در آموزش و آگاهی مدیران محلی در زمینه گردشگری پایدار	کمبود آگاهی و تخصص مدیران محلی نسبت به اصول گردشگری پایدار
"... هیچ هماهنگی بین دستگاه‌های دولتی و نهادهای محلی برای ساماندهی گردشگری وجود نداره. اداره محیط زیست اصلاً سری به ما هم نمی‌زنه..."		ضعف در هماهنگی و همکاری بین نهادهای محلی و دولتی	فقدان هماهنگی بین نهادهای محلی و دستگاه‌های دولتی مرتبط
"... جوامع محلی درگیر موضوع گردشگری نیستن و اهمیتی به این موضوع نمی‌دن..."	ضعف حکمرانی محلی	کمبود مشارکت و همکاری جوامع محلی در گردشگری	ضعف در جلب مشارکت جوامع محلی و ذی‌نفعان
"... بین مردم روستا بر سر بهره‌برداری از منابع گردشگری همیشه دعواست... همه میخوان کنار رودخونه کپر درست کنند..."	در مدیریت گردشگری پایدار	تعارضات محلی در استفاده از منابع گردشگری	وجود تعارض منافع میان گروه‌های مختلف محلی در بهره‌برداری از منابع گردشگری
"... هر بار که یک مسئول جدید می‌آید، همه چیز عوض می‌شود و برنامه‌ها نیمه‌تمام می‌ماند..."		ناپایداری مدیریت محلی به دلیل تغییرات سیاسی و مدیریتی	تأثیرپذیری بالا از تغییرات مدیریتی و سیاسی در سطوح محلی

آمایش فضا و ژئوماتیک

۱۱-۴. چالش‌های مربوط به مشارکت محدود زنان در توسعه گردشگری پایدار روستایی منطقه

جهانی هورامان

در جدول شماره ۱۲ چالش‌های مربوط به مشارکت محدود زنان در توسعه گردشگری پایدار روستایی منطقه جهانی هورامان بر اساس مراحل سه‌گانه کدگذاری نظریه داده‌بنیاد ارائه شده است.

جدول ۱۲. چالش‌های مربوط به مشارکت محدود زنان در توسعه گردشگری پایدار روستایی منطقه جهانی

Table 12. Challenges of Limited Women's Participation in Sustainable Rural Tourism Development in the Global HURAMAN Region

توصیف مصداقی	کدگذاری (انتخابی)	کدگذاری (محوری)	کدگذاری (باز)
"...خانواده‌ها خیلی موافق نیستن که زن‌ها با گردشگرها در ارتباط باشن، مخصوصاً وقتی تعدادشون زیاد باشه یا از شهرهای بزرگ بیان.."		موانع فرهنگی و اجتماعی مشارکت زنان در گردشگری	محدودیت‌های فرهنگی برای حضور زنان در فضاهای گردشگری عمومی
"...زن‌ها بیشتر توی خونه کار می‌کنن یا غذا می‌پزن.. برای اقامتگاه‌های خانوادگی"		فقدان ظرفیت‌سازی و توانمندسازی زنان	نبود آموزش و مهارت‌های گردشگری برای زنان محلی
"...در برخی روستاها فقط مردها جلوی گردشگر ظاهر می‌شن؛ زن‌ها صنایع دستی می‌سازن یا غذا می‌پزن ولی اسمشون هیچ‌جا نیست"		نقش پشت‌صحنه و غیررسمی زنان در گردشگری	مشارکت کم‌رنگ زنان در فعالیت‌های درآمدزا مانند راهنمایی، فروش صنایع دستی و غیره
"...خیلی از زن‌ها حتی حساب بانکی مستقل ندارن که بتونن کاری راه بندازن؛ وام و تسهیلات هم براشون نیست.."	مشارکت محدود زنان در گردشگری روستایی	محدودیت اقتصادی و نهادی برای مشارکت زنان در کسب‌وکار گردشگری	نبود دسترسی زنان به منابع مالی و تصمیم‌گیری
"...تا حالا هیچ زنی رو تو منطقه ندیدم که تو گردشگری موفق شده باشه یا مغازه یا اقامتگاهی رو خودش بچرخونه، همیشه یکی از مردهای خونه همراهشه.."		کمبود الگوهای الهام‌بخش و انگیزه‌بخش	نبود الگوهای موفق از زنان کارآفرین گردشگری در منطقه

۵. بحث

در این بخش، تحلیل داده‌های پژوهش با استفاده از شش مقوله کلیدی نظریه داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین برای همه چالش‌های شناسایی شده به تفکیک ارائه شده است. هدف، تبیین عمیق‌تر چگونگی شکل‌گیری و تداوم این چالش‌ها در زمینه توسعه گردشگری پایدار روستایی در منطقه هورامان است. بدین منظور، یافته‌های کیفی استخراج شده از مصاحبه‌ها در بستر مفهومی مقوله‌هایی نظیر شرایط علی، پدیده محوری، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها تحلیل شده‌اند. این چارچوب نظری به پژوهش امکان داده است تا فرآیندهای علی و زمینه‌ای در شکل‌گیری مسائل، واکنش‌های اجتماعی نسبت به آن‌ها، و نتایج حاصل از این واکنش‌ها را با نگاهی نظام‌مند و درهم‌تنیده بررسی نماید. ویژگی‌های منحصربه‌فرد فرهنگی، جغرافیایی و اجتماعی منطقه هورامان، بستر پیچیده‌ای از تعامل میان سنت و مدرنیته، توسعه و حفاظت، و مشارکت و حاشیه‌نشینی ایجاد کرده‌اند که تحلیل آن‌ها در پرتو نظریه داده‌بنیاد، درک عمیق‌تری از واقعیت‌های موجود و امکان ارائه پیشنهاد‌های سیاستی متناسب با بافت بومی را فراهم می‌سازد. این تحلیل همچنین می‌تواند به غنای ادبیات نظری در حوزه گردشگری پایدار و مدیریت مشارکتی در مناطق روستایی یاری رساند.

آمایش فضا و ژئوماتیک

در این بخش به تحلیل و بحث پیرامون شش مقوله کلیدی نظریه داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین برای همه چالش‌های شناسایی شده به تفکیک پرداخته شده است.

۵-۱. تحلیل پارادایمی چالش‌های زیرساختی و خدمات عمومی براساس الگوی داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین

یکی از چالش‌های محوری در توسعه گردشگری پایدار روستایی در منطقه هورامان، ضعف شدید در زیرساخت‌های حمل‌ونقل، خدمات رفاهی و پشتیبانی عمومی است. داده‌های میدانی نشان می‌دهند که کیفیت پایین جاده‌ها، فقدان پایانه‌های مدرن، نبود اقامتگاه‌های استاندارد و خدمات بهداشتی ناکافی، نه تنها تجربه گردشگر را کاهش می‌دهند، بلکه سبب نارضایتی جوامع محلی نیز می‌شوند. این زیرساخت‌های ناکارآمد، ریشه در نبود برنامه‌ریزی استراتژیک، عدم اولویت‌بخشی به گردشگری در سیاست‌های منطقه‌ای، و کمبود سرمایه‌گذاری دارد. در شرایطی که منطقه در ایام پرتردد مانند نوروز و مراسم پیرشالیار با تراکم جمعیت و افزایش تقاضا مواجه است، نبود امکاناتی مانند پارکینگ، مراکز درمانی و زیرساخت‌های ارتباطی (اینترنت، شبکه تلفن همراه) فشار مضاعفی بر منابع محدود محلی وارد می‌کند. افزون بر این، فقدان سیستم مدیریت پسماند و فاضلاب نیز به تهدیدات زیست‌محیطی دامن زده و نارضایتی اهالی را افزایش داده است. از سوی دیگر، این شرایط نه تنها بر نگرش منفی گردشگران نسبت به منطقه تأثیرگذار است، بلکه مشارکت و رضایت جامعه میزبان را نیز تحت‌الشعاع قرار می‌دهد. لذا توجه به چالش‌های زیرساختی، به‌عنوان یکی از عوامل علی بروز سایر نارضایتی‌ها و اختلالات در زنجیره توسعه گردشگری روستایی، ضرورتی انکارناپذیر است. در جدول شماره ۱۳ تحلیل پارادایمی چالش‌های زیرساختی و خدمات عمومی براساس الگوی داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین ارائه شده است.

جدول ۱۳. تحلیل پارادایمی چالش‌های زیرساختی و خدمات عمومی براساس الگوی داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین

Table 13. A Paradigmatic Analysis of Infrastructural and Public Service Challenges Based on Strauss and Corbin's Grounded Theory Approach

مفاهیم فرعی	مقوله کلیدی
نبود زیرساخت‌های مناسب حمل‌ونقل، اقامتی و خدمات عمومی برای پاسخ‌گویی به نیاز گردشگران ناکارآمدی ساختار زیرساختی و خدمات عمومی در پشتیبانی از گردشگری پایدار	شرط علی پدیده محوری
عدم اولویت‌دهی به گردشگری در سیاست‌های توسعه‌ای، ضعف سرمایه‌گذاری دولتی و خصوصی، نبود طرح جامع زیرساختی برای مناطق گردشگرپذیر	شرایط زمینه‌ای
تراکم فصلی جمعیت گردشگر، نبود سیستم مدیریت پسماند مؤثر، فشار مضاعف بر خدمات بهداشتی و درمانی در ایام اوج گردشگری	شرایط مداخله‌گر
تلاش‌های پراکنده جامعه محلی برای مطالبه‌گری، افزایش حساسیت نسبت به نیاز زیرساختی، مطالبه ارتقای خدمات اقامتی، بهداشتی و ارتباطی؛ مکانیسم پاسخگویی و نظارت ضعیف	راهبردها
استمرار ضعف زیرساختی، کاهش رضایت گردشگران، نارضایتی ساکنان، فشار بر منابع طبیعی، تهدید بهداشت عمومی، کاهش جذابیت مقصد و کاهش پایداری گردشگری، فرار سرمایه و کاهش فرصت‌های توسعه اقتصادی محلی	پیامدها

آمایش فضا و ژئوماتیک

یافته‌های این بخش از پژوهش با نتایج ورما و همکاران (۲۰۲۴)^۱ و بوهاتش و دراپلا (۲۰۲۲)^۲ هم‌راستا است که ناکارآمدی زیرساخت‌ها و فشار گردشگری بیش‌ازحد را موانع اصلی توسعه پایدار گردشگری روستایی معرفی کرده‌اند، اما با دیدگاه راموکومبا^۳ (۲۰۲۴) تفاوت دارد که سرمایه‌گذاری محلی را راه‌حل این مشکلات می‌داند؛ در حالی که نتایج حاضر بر ضعف حمایت نهادی تأکید می‌کند. در سطح داخلی نیز این نتایج با مطالعات صفری علی‌اکبری و صادقی (۱۴۰۱) و فراهانی و منوچهری (۱۳۹۴) مطابقت دارد که کمبود اقامتگاه، خدمات بهداشتی و حمل‌ونقل را به‌عنوان چالش‌های اصلی گردشگری روستایی شناسایی کرده‌اند.

۵-۲. تحلیل پارادایمی چالش‌های فرهنگی-اجتماعی و مشارکت محلی براساس الگوی داده‌بنیاد

اشتراوس و کوربین

شرط‌های علی در این مقوله ریشه در ورود بی‌برنامه گردشگری، فقدان آموزش‌های مؤثر، و توزیع ناعادلانه منافع دارند که موجب بروز نگرانی‌های عمیق فرهنگی و اجتماعی شده‌اند. پدیده محوری را می‌توان در «فرسایش هویت فرهنگی و کاهش انسجام اجتماعی در بستر مشارکت حداقلی» خلاصه کرد؛ پدیده‌ای که از تضعیف آیین‌های بومی، دگرگونی سبک زندگی، و احساس کنارگذاشتگی از منافع ناشی می‌شود. شرایطی چون ساختار سنتی، وابستگی معیشتی به کشاورزی، و ضعف نهادهای محلی، بستر تشدید این بحران را فراهم کرده‌اند. همچنین، تبلیغات رسانه‌ای غیرواقعی، نبود نهادهای واسط فرهنگی، و ناکارآمدی سازوکارهای رسمی در جلب مشارکت، بر عمق چالش‌ها افزوده‌اند. در واکنش، جامعه محلی راهبردهایی همچون پرهیز از تعامل، مقاومت فرهنگی، و آموزش غیررسمی را اتخاذ کرده، اما به دلیل نبود حمایت نهادی، این کنش‌ها اغلب پراکنده و ناپایدار مانده‌اند. پیامدهای نهایی شامل افت مشارکت اجتماعی، تضعیف سرمایه اجتماعی، نارضایتی عمومی، و گسست‌های فرهنگی و نسلی در منطقه‌اند. درجدول شماره ۱۴ تحلیل پارادایمی چالش‌های فرهنگی-اجتماعی و مشارکت محلی براساس الگوی داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین آمده است.

جدول ۱۴. تحلیل پارادایمی چالش‌های فرهنگی-اجتماعی و مشارکت محلی براساس الگوی داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین

Table 14. A Paradigmatic Analysis of Socio-Cultural Challenges and Local Participation Based on Strauss and Corbin's Grounded Theory Approach

مفاهیم فرعی	مقوله کلیدی
ورود بی‌برنامه گردشگری، نبود آموزش گردشگری پایدار، نگرانی درباره تجاری‌سازی آیین‌ها و مناسک محلی، نگرش منفی نسبت به گردشگران و تأثیرات فرهنگی آنها	شرط علی
چالش‌های فرهنگی-اجتماعی و مشارکت ناکافی جامعه محلی در توسعه گردشگری پایدار	پدیده محوری
آگاهی پایین جامعه نسبت به گردشگری پایدار، نبود راهنمایان محلی آموزش‌دیده، تضعیف هویت فرهنگی و آیین‌های بومی	شرایط زمینه‌ای
تغییر سبک زندگی سنتی و ارزش‌های اجتماعی، تعارضات اجتماعی ناشی از تعامل با گردشگران	شرایط مداخله‌گر
عدم آموزش جامعه محلی در زمینه گردشگری پایدار، عدم تربیت راهنمایان محلی آگاه به فرهنگ و محیط، عدم بهره‌مندسازی واقعی جامعه از منافع گردشگری، عدم تقویت مشارکت محلی در تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها.	راهبردها
کاهش انسجام فرهنگی و تضعیف هویت بومی، کاهش مشارکت فعال جامعه محلی در برنامه‌های گردشگری	پیامدها

¹. Verma

². Boháč and Drápela

³. Ramukumb

افزایش تعارضات اجتماعی میان گردشگران و ساکنان
 ناپایداری فعالیت‌های گردشگری به دلیل نبود حمایت اجتماعی
 افت کیفیت تجربه گردشگران به دلیل نبود راهنمایان محلی و خدمات فرهنگی مناسب

یافته‌های این بخش از پژوهش با نتایج هان و همکاران (۲۰۲۱)^۱ هم‌راستا است که تغییرات فرهنگی ناشی از تماس با گردشگران را تهدیدی برای هویت محلی در مناطق روستایی چون مغولستان داخلی دانسته و بر کاهش انسجام اجتماعی تأکید کرده‌اند. همچنین با مطالعه لین و همکاران (۲۰۲۲)^۲ هم‌سویی دارد که فرسایش فرهنگی و مقاومت جوامع محلی در برابر گردشگری پایدار را بررسی کرده است؛ هرچند با دیدگاه گینانجار و همکاران (۲۰۲۴)^۳ مغایرت دارد، زیرا آنان نقش رهبران محلی را در افزایش مشارکت و صیانت از فرهنگ برجسته می‌دانند، در حالی که نتایج حاضر بر ضعف مشارکت اجتماعی تأکید می‌کند. در سطح داخلی نیز این چالش‌ها با یافته‌های ایمانی و همکاران (۱۴۰۱) و فتاحی (۱۳۹۹) مطابقت دارد که عدم تمایل جامعه محلی و تغییر سبک زندگی را از موانع اصلی گردشگری روستایی در نواحی غربی ایران معرفی کرده‌اند.

۵-۳. تحلیل پارادایمی چالش‌های زیست‌محیطی و تخریب اکولوژیکی ناشی از گردشگری

ناپایدار براساس الگوی داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین

گسترش کنترل‌نشده گردشگری در هورامان، با وجود فرصت‌های اقتصادی، فشار فزاینده‌ای بر بوم‌نظام طبیعی منطقه وارد کرده است. شرط‌های علی این پدیده شامل رشد بی‌ضابطه گردشگری، فقدان قوانین بازدارنده، ضعف نظارت محیط‌زیستی و ناآگاهی گردشگران از ارزش‌های اکولوژیکی منطقه است. مسئله محوری، «تخریب منابع طبیعی در اثر توسعه ناپایدار گردشگری» است که در قالب تخریب پوشش گیاهی، آلودگی منابع آبی، تولید زباله، و تهدید تنوع زیستی نمایان می‌شود. زمینه‌هایی چون اکوسیستم حساس منطقه، نبود زیرساخت‌های مدیریت پسماند، و ضعف آموزش زیست‌محیطی، بستر بروز این بحران را فراهم کرده‌اند. عوامل مداخله‌گر نظیر تبلیغات بی‌پشتوانه، عملکرد ضعیف نهادهای محیط‌زیست، و غلبه نگاه اقتصادی بر رویکردهای حفاظتی، وضعیت را وخیم‌تر ساخته‌اند. تلاش‌هایی پراکنده از سوی فعالان محلی برای آموزش یا پاک‌سازی محیط مشاهده شده، اما نبود حمایت ساختاری موجب شده این اقدامات مقطعی باقی بمانند. پیامدهای این وضعیت، کاهش کیفیت محیط زیست، نارضایتی جامعه محلی، تضعیف معیشت‌های وابسته به منابع طبیعی، و در نهایت، افت جذابیت گردشگری در منطقه است. در جدول شماره ۱۵ تحلیل پارادایمی چالش‌های زیست‌محیطی و تخریب اکولوژیکی ناشی از گردشگری ناپایدار در منطقه جهانی هورامان براساس الگوی داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین ارائه شده است.

1. Han

2. Lane

3. Ginanjar

جدول ۱۵. تحلیل پارادایمی چالش‌های زیست‌محیطی و تخریب اکولوژیکی ناشی از گردشگری ناپایدار در منطقه جهانی هورامان براساس الگوی داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین

Table 15. A Paradigmatic Analysis of Environmental Challenges and Ecological Degradation Caused by Unsustainable Tourism in the Global HURAMAN Region Based on Strauss and Corbin's Grounded Theory Approach

مفاهیم فرعی	مقوله کلیدی
زیست‌محیطی	شرط علی
تخریب منابع طبیعی و فشارهای اکولوژیکی ناشی از توسعه گردشگری فاقد برنامه‌ریزی پایدار	پدیده محوری
اینجا فارسی درج شود و انگلیسی پانویس گردد.	شرایط زمینه‌ای
اینجا فارسی درج شود و انگلیسی پانویس گردد.	شرایط مداخله‌گر
اینجا فارسی درج شود و انگلیسی پانویس گردد.	راهبردها
تخریب پوشش گیاهی، آلودگی گسترده محیطی، کاهش تنوع زیستی، افت کیفیت زیست‌بوم، کاهش تاب‌آوری منطقه در برابر تغییرات اقلیمی	پیامدها

یافته‌های این بخش از پژوهش با نتایج زیاری و مصلح (۲۰۲۵)^۱ هم‌راستا است که آلودگی و تخریب منابع طبیعی ناشی از گردشگری را در نواحی شمالی تهران گزارش کرده و فشار زیست‌محیطی آن را مشابه هورامان توصیف کرده‌اند. همچنین با مطالعه پانیچ و همکاران (۲۰۲۴)^۲ هم‌سوایی دارد که به تخریب محیطی و تهدید تنوع زیستی در گردشگری روستایی صربستان غربی پرداخته است؛ هرچند با دیدگاه سان و همکاران (۲۰۲۳) تفاوت دارد، زیرا آنان مزایای گردشگری کشاورزی را در حفاظت از منابع طبیعی برجسته می‌کنند، در حالی که نتایج حاضر بر ناپایداری فزاینده تأکید دارد. در سطح داخلی نیز این یافته‌ها با پژوهش‌های احمدی و عباسی (۱۴۰۰) و صفری علی‌اکبری و صادقی (۱۴۰۱) هم‌راستا است که مدیریت ناکافی پسماند و فشار بر منابع طبیعی را از مهم‌ترین تهدیدهای پایداری گردشگری روستایی در ایران معرفی کرده‌اند.

۴-۵. تحلیل پارادایمی چالش‌های سیاست‌گذاری و حکمرانی در توسعه گردشگری پایدار

روستایی براساس الگوی داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین

در این تحلیل، «ضعف سیاست‌گذاری کلان و حکمرانی ناپایدار» به عنوان پدیده محوری در توسعه گردشگری پایدار روستایی مورد بررسی قرار می‌گیرد. این چالش‌ها ناشی از «فقدان برنامه‌ریزی یکپارچه»، «عدم وجود اسناد راهبردی منسجم» و «ناهماهنگی میان نهادهای مسئول» است. شرایط زمینه‌ای شامل «نبود سیستم هماهنگ‌کننده میان‌نهادی» و «ضعف ساختاری» منجر به تضعیف ظرفیت‌های محلی می‌شود. همچنین، «کمبود داده‌ها» و «عدم مشارکت مؤثر

¹. Ziari and Mosleh

². Panić

ذی‌نفعان» به مشکلات موجود دامن می‌زنند. راهبردهایی مانند «افزایش مطالبه‌گری برای شفافیت» و «نیاز به هماهنگی نهادی» وجود دارند، ولی اقدامات اجرایی به دلیل پراکندگی ناکافی است. در نهایت، پیامدهای این چالش‌ها شامل «تحقق نیافتن اهداف توسعه پایدار»، «عدم ثبات سیاستی» و «کاهش اعتماد عمومی» خواهد بود. این وضعیت ضرورت بازنگری در سیاست‌ها و تقویت نظام‌های حکمرانی را مورد تأکید قرار می‌دهد. در جدول شماره ۱۶ تحلیل پارادایمی چالش‌های سیاستگذاری و حکمرانی در توسعه گردشگری پایدار روستایی براساس الگوی داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین ارائه شده است.

جدول ۱۶. تحلیل پارادایمی چالش‌های سیاستگذاری و حکمرانی در توسعه گردشگری پایدار روستایی براساس الگوی داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین

Table 16. A Paradigmatic Analysis of Policy and Governance Challenges in Sustainable Rural Tourism Development Based on Strauss and Corbin's Grounded Theory Approach

مفهوم فرعی	مقوله کلیدی
ضعف سیاست‌گذاری کلان و حکمرانی ناپایدار در توسعه گردشگری پایدار روستایی	پدیده محوری
فقدان برنامه‌ریزی یکپارچه، نبود اسناد راهبردی و سیاست‌های بالادستی منسجم، و ناهماهنگی بین نهادهای مسئول	شرط علی
نبود نظام یکپارچه هماهنگ‌کننده میان‌نهادی، ضعف ساختارهای نهادی، اجرایی و عدم تفویض اختیار کافی به نهادهای محلی	شرایط زمینه‌ای
کمبود داده‌ها و شواهد علمی برای تصمیم‌سازی، فقدان ارزیابی مستمر، عدم مشارکت مؤثر ذی‌نفعان محلی و بخش خصوصی در فرآیندهای تصمیم‌گیری	شرایط مداخله‌گر
افزایش مطالبه‌گری برای شفافیت و مشارکت‌پذیری در سیاست‌گذاری، بیان نیاز به هماهنگی نهادی؛ با این حال، اقدامات اجرایی محدود و پراکنده باقی مانده‌اند	راهبردها
تحقق نیافتن اهداف توسعه پایدار گردشگری، استمرار بی‌ثباتی سیاستی، کاهش اعتماد عمومی، تضعیف ظرفیت حکمرانی محلی و کاهش اثربخشی در مدیریت منابع گردشگری	پیامدها

بر اساس نتایج این پژوهش، می‌توان مشابهت‌هایی با یافته‌های کوروم و ارولگونش و همکاران (۲۰۲۵)^۱ مشاهده کرد که ضعف سیاست‌گذاری و ناهماهنگی نهادی در گردشگری روستایی ترکیه را برجسته کرده و بر ضرورت رویکردهای استراتژیک مانند A'WOT-TOWS تأکید دارند. همچنین، این نتایج با مطالعه لین و همکاران^۲ هم‌راستا است که خلأهای حکومتی در گردشگری پایدار روستایی را بررسی کرده است؛ هرچند با دیدگاه راموکومبا (۲۰۲۲)^۳ مغایرت دارد، زیرا وی سیاست‌های محلی را ابزار موفقی برای توسعه اقتصادی می‌داند، در حالی که یافته‌های حاضر بر بی‌ثباتی سیاستی تأکید دارند. در سطح داخلی نیز این نتایج با پژوهش‌های فراهانی و منوچهری (۱۳۹۴) و ایمانی و همکاران (۱۴۰۱) هم‌خوان است که نارسایی‌های نهادی و نبود هماهنگی را از چالش‌های اصلی گردشگری روستایی در غرب ایران معرفی کرده‌اند.

1. Kürüm Varolgüneş

2. Lane

3. Ramukumba

۵-۵. تحلیل پارادایمی چالش‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری در گردشگری روستایی براساس

الگوی داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین

اگرچه توسعه گردشگری در مناطق روستایی با امید به بهبود معیشت و افزایش مشارکت آغاز شد، یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که منافع آن به‌طور عادلانه توزیع نشده و نابرابری اقتصادی و اجتماعی را تشدید کرده است. پدیده محوری این بخش، «نابرابری در توزیع منافع و مشارکت ناپایدار محلی» است. اقشار کم‌برخوردار، به‌ویژه آن‌ها که فاقد زمین یا سرمایه‌اند، خود را از فرایند گردشگری کنار گذاشته‌شده و حتی زیان‌دیده می‌دانند. این وضعیت منجر به کاهش انگیزه مشارکت، بی‌اعتمادی به نهادهای برنامه‌ریز، و شکل‌گیری نگرش‌های منفی نسبت به توسعه گردشگری شده است. عامل اصلی این شکاف، دسترسی نابرابر به منابع و فرصت‌ها، فقدان سیاست‌های حمایتی، و نبود نهادهای واسط برای تعدیل روابط میان کنشگران مختلف است. تمرکز منابع در اختیار بازیگران خاص، رفتارهای تبعیض‌آمیز، و نبود شفافیت و آموزش، حس بی‌عدالتی را تقویت کرده است. واکنش جامعه محلی به این شرایط دوگانه بوده است: بخشی از جامعه دچار بی‌تفاوتی و کناره‌گیری شده، و بخشی دیگر با تلاش‌های محدود و خودانگیخته، در قالب تعاونی‌ها یا بوم‌گردی خانوادگی، به دنبال سهمی از منافع بوده‌اند. این تلاش‌ها، به دلیل نبود حمایت ساختاری، اغلب پراکنده و ناپایدار بوده است. در مجموع، تداوم این روند می‌تواند به شکاف اجتماعی، تعارض‌های محلی، کاهش انسجام اجتماعی و افزایش مهاجرت منجر شود. در جدول شماره ۱۷ تحلیل پارادایمی چالش‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری در گردشگری روستایی براساس الگوی داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین ارائه شده است.

جدول ۱۷. تحلیل پارادایمی چالش‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری در گردشگری روستایی براساس الگوی داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین

Table 17. A Paradigmatic Analysis of Economic and Investment Challenges in Rural Tourism Based on Strauss and Corbin's Grounded Theory Approach

مفاهیم فرعی	مقوله کلیدی
بسیار مناسب: «دسترسی نابرابر به منابع» و «نبود سیاست‌های بازتوزیعی» به درستی علت ساختاری این نابرابری را نشان می‌دهد.	شرط علی
دقیق: «نابرابری در منافع و مشارکت محدود» محور اصلی تحولات است. منطقی: ضعف نهادها، ناآگاهی و نبود فرهنگ مشارکت واقع‌بینانه‌اند و با سایر بخش‌ها هماهنگی دارند.	پدیده محوری شرایط زمینه‌ای
مهم و تأثیرگذار: تسلط گروه‌های خاص و تبعیض در مجوزها از مصادیق رایج‌اند. واقعی و برگرفته از داده‌ها: کناره‌گیری یا تلاش‌های پراکنده دقیق و قابل استنادند. نتیجه‌گیری قوی: بی‌اعتمادی، تعارض و کاهش انسجام اجتماعی از مهم‌ترین پیامدها هستند.	شرایط مداخله‌گر راهبردها پیامدها

یافته‌های این بخش از پژوهش با لیو و همکاران (۲۰۲۳) و پانیک و همکاران (۲۰۲۴)^۱ هم‌راستا است که نابرابری اقتصادی و توزیع نامتوازن منافع گردشگری در جوامع روستایی را برجسته کرده‌اند، هرچند با دیدگاه پوسپیتاساری و ماتفوقین (۲۰۲۴)^۲ مغایرت دارد که تأکید بر افزایش درآمد محلی دارد، زیرا نتایج حاضر بر نوسانات فصلی و شکنندگی اقتصادی تأکید می‌کند. در سطح داخلی نیز این نتایج با پژوهش‌های احمدی و عباسی (۱۴۰۰) و صفری علی‌اکبری و

¹. Liu & Panić

². Puspitasari & Matfuqin

صادقی (۱۴۰۱) مطابقت دارد که ضعف سرمایه‌گذاری و نابرابری اقتصادی را از چالش‌های اصلی گردشگری روستایی در ایران معرفی کرده‌اند.

۵-۶. تحلیل پارادایمی ارتباطی و بازاریابی در گردشگری روستایی براساس الگوی داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین

در روند توسعه پایدار گردشگری روستایی در منطقه جهانی هورامان، یکی از چالش‌های راهبردی، ضعف در طراحی و اجرای سیاست‌های ارتباطی و بازاریابی مؤثر است. پدیده محوری این چالش را می‌توان در «ناتوانی در معرفی صحیح و جذاب منطقه به‌عنوان مقصد گردشگری فرهنگی و بومی» دانست؛ امری که پیامد آن، تداوم گمنامی یا تصویر منفی از هورامان در افکار عمومی است. این مسئله در بستر شرط‌های علی چون نبود برنامه تبلیغاتی منسجم، نبود استراتژی برندینگ برای معرفی روستاها و جاذبه‌های فرهنگی-اکولوژیکی، و ضعف برنامه‌ریزی ارتباطی در سطح منطقه‌ای و ملی شکل گرفته است. در شرایط زمینه‌ای، برداشت‌های نادرست از امنیت منطقه، فقدان مهارت‌های بازاریابی در نهادهای محلی، و نبود تخصص‌های دیجیتال در جوامع روستایی، بسترهای توسعه ارتباطات مؤثر را تضعیف کرده‌اند. از سوی دیگر، شرایط مداخله‌گر همچون بازنمایی منفی منطقه در رسانه‌ها (به‌ویژه در ارتباط با مسائل مرزی یا کولبری)، ضعف تعامل میان فعالان گردشگری و رسانه‌های حرفه‌ای، و نبود روایت بومی از ظرفیت‌های منطقه، این وضعیت را تشدید کرده‌اند. راهبردهای موجود شامل تلاش‌هایی محدود و فردی در حوزه فضای مجازی، برگزاری رویدادهای فرهنگی و فعالیت برخی فعالان داوطلب است؛ اما به دلیل نبود حمایت نهادی و انسجام راهبردی، این تلاش‌ها به نتایج مطلوب نینجامیده‌اند. در نتیجه، پیامدها شامل ناشناخته‌ماندن بخش زیادی از ظرفیت‌های گردشگری منطقه، کاهش اعتماد گردشگران بالقوه، و از دست رفتن فرصت‌های توسعه اقتصادی و فرهنگی پایدار برای روستاهای هورامان است. در جدول شماره ۱۸ تحلیل پارادایمی ارتباطی و بازاریابی در گردشگری روستایی براساس الگوی داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین ارائه شده است.

جدول ۱۸. تحلیل پارادایمی ارتباطی و بازاریابی در گردشگری روستایی براساس الگوی داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین

Table 18. A Paradigmatic Analysis of Communication and Marketing in Rural Tourism Based on Strauss and Corbin's Grounded Theory Approach

مفاهیم فرعی	مقوله کلیدی
ضعف ارتباطی و ناتوانی در بازاریابی مؤثر برای معرفی هورامان به‌عنوان مقصد گردشگری فرهنگی-اکولوژیکی	پدیده محوری
نبود راهبرد ملی و منطقه‌ای برای تبلیغات، ضعف در طراحی کمپین‌های ارتباطی هدفمند، نبود برنامه جامع برندینگ گردشگری در سطح منطقه	شرط علی
تصویر منفی از منطقه در افکار عمومی، کمبود ظرفیت تخصصی بازاریابی در نهادهای محلی، نبود مهارت‌های دیجیتال در جوامع محلی و فعالان گردشگری	شرایط زمینه‌ای
پوشش خبری غیرواقعی در رسانه‌های ملی درباره امنیت منطقه، ضعف ارتباط نهادهای گردشگری با رسانه‌ها، نادیده‌گرفتن روایت‌های محلی در تبلیغات گردشگری	شرایط مداخله‌گر
تلاش‌های پراکنده ساکنان و فعالان محلی برای تبلیغ در فضای مجازی، برگزاری جشنواره‌های فرهنگی، اما بدون انسجام و پشتیبانی رسمی	راهبردها
ناشناخته‌ماندن ظرفیت‌های منطقه، کاهش اعتماد گردشگران، جذب محدود بازارهای هدف، فرصت‌سوزی در توسعه گردشگری پایدار و تقویت تصویر منفی از منطقه	پیامدها

آمایش فضا و ژئوماتیک

یافته‌های این بخش از پژوهش با ورما و همکاران^۱ (۲۰۲۴) و تورکینگتون و همکاران^۲ (۲۰۲۵) هم‌راستا است که ضعف تبلیغات و برندینگ در گردشگری روستایی و چالش‌های بازاریابی برای کارآفرینی را برجسته کرده‌اند، هرچند با دیدگاه گینانجار و همکاران^۳ (۲۰۲۴) مغایرت دارد که نقش رسانه‌های دیجیتال در برندینگ موفق را تأکید می‌کند، زیرا نتایج حاضر بر ضعف استراتژیک تمرکز دارد. در سطح داخلی نیز این نتایج با پژوهش‌های فراهانی و منوچهری (۱۳۹۴) و ایمانی و همکاران (۱۴۰۱) همسو است که کمبود تبلیغات و اطلاع‌رسانی را از چالش‌های اصلی گردشگری روستایی در غرب ایران معرفی کرده‌اند.

۵-۷. تحلیل پارادایمی چالش‌های ناشی از مدیریت ناپایدار گردشگری فصلی براساس الگوی

داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین

در منطقه جهانی هورامان، گردشگری فصلی - به‌ویژه در ایام نوروز و مراسم پیرشالیار - با تراکم ناگهانی جمعیت و فشار مضاعف بر منابع و زیرساخت‌های محلی همراه است. در نبود ظرفیت نهادی و برنامه‌ریزی مناسب، این وضعیت موجب شکل‌گیری چالشی جدی در مسیر پایداری گردشگری شده است. پدیده محوری، مدیریت ناپایدار گردشگری فصلی است که ریشه در شرط علی همچون نبود برنامه‌ریزی زمانی-مکانی، عدم ظرفیت‌سازی، و ضعف مدیریت بحران دارد. زیرساخت‌های حمل‌ونقل، اقامت، خدمات رفاهی و ارتباطی پاسخ‌گوی تقاضای مقطعی نیستند. در شرایط زمینه‌ای، نبود طرح جامع گردشگری، ضعف ساختاری نهادهای محلی، و اولویت‌نداشتن گردشگری در سیاست‌گذاری‌ها قابل توجه است. همچنین، شرایط مداخله‌گر مانند تبلیغات گسترده بدون هماهنگی، فقدان آموزش و ضعف هماهنگی نهادی، این چالش‌ها را تشدید می‌کند.

راهبردها اغلب به شکل خودجوش و مردمی بوده‌اند و تاکنون از پشتیبانی نهادی برخوردار نبوده‌اند. این پاسخ‌های ناهماهنگ، نتوانسته‌اند اثرگذاری پایدار داشته باشند. در نتیجه، تداوم این وضعیت به کاهش رضایت گردشگران و ساکنان، فشار بر محیط‌زیست، و تضعیف تصویر گردشگری پایدار در منطقه منجر شده و در بلندمدت، تهدیدی برای تاب‌آوری اجتماعی و اکولوژیکی محسوب می‌شود. در جدول شماره ۱۹ تحلیل پارادایمی چالش‌های ناشی از مدیریت ناپایدار گردشگری فصلی براساس الگوی داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین آمده است.

جدول ۱۹. تحلیل پارادایمی چالش‌های ناشی از مدیریت ناپایدار گردشگری فصلی براساس الگوی داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین

Table 19. A Paradigmatic Analysis of Challenges Arising from Unsustainable Seasonal Tourism Management Based on Strauss and Corbin's Grounded Theory Approach

مفاهیم فرعی	مقوله کلیدی
افزایش ناگهانی ورود گردشگران در ایام خاص (نوروز، پیرشالیار) بدون برنامه‌ریزی و ظرفیت‌سازی لازم؛ نبود نظام توزیع زمانی و مکانی سفرها	شرط علی
مدیریت ناپایدار گردشگری فصلی	پدیده محوری
نبود طرح جامع مدیریت گردشگری فصلی، نارسایی نهادی، ضعف در سیاست‌گذاری محلی و فقدان آموزش تخصصی در مدیریت جمعیت گردشگری	شرایط زمینه‌ای

1. Verma

2. Torkington

3. Ginanjar

تالیفات بی‌برنامه و مقطعی؛ ضعف هماهنگی بین نهادها؛ نبود سازوکار واکنش سریع در ایام اوج؛ کمبود تجهیزات و منابع پشتیبان برای مدیریت بحران	شرایط مداخله‌گر
تلاش‌های خودجوش جامعه محلی برای مدیریت ازدحام؛ استفاده از ظرفیت‌های غیررسمی مانند کمک داوطلبانه یا مدیریت مردمی؛ غیبت سازوکارهای رسمی و نهادی	راهبردها
نارضایتی گردشگران و ساکنان؛ فشار بر منابع زیست‌محیطی؛ اختلال در نظم روستا؛ تضعیف تصویر گردشگری پایدار و کاهش تاب‌آوری اکولوژیکی و اجتماعی منطقه	پیامدها

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که فشار فصلی گردشگری بیش‌ازحد و ازدحام در زیرساخت‌ها و خدمات روستایی، همانند آنچه بوهاچ و دراپلا^۱ (۲۰۲۲) و زیاری و مصلح^۲ (۲۰۲۵) گزارش کرده‌اند، منجر به مدیریت ضعیف و نبود آمادگی نهادی می‌شود. در سطح داخلی نیز این چالش‌ها با پژوهش‌های احمدی و عباسی (۱۴۰۰) و فتاحی (۱۳۹۹) مطابقت دارد که فصلی بودن گردشگری و فشار بر منابع طبیعی را از مهم‌ترین چالش‌های گردشگری روستایی ایران معرفی کرده‌اند.

۵-۸. تحلیل پارادایمی چالش‌های معیشتی-کشاورزی در مواجهه با گردشگری براساس الگوی

داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین

در منطقه جهانی هورامان، ساختار معیشت سنتی مبتنی بر کشاورزی، باغداری، دامداری و بهره‌برداری از منابع طبیعی، یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر مسیر توسعه گردشگری پایدار است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که ناسازگاری میان الگوی معیشتی غالب در روستاها و الزامات گردشگری پایدار، یکی از چالش‌های محوری در این حوزه به شمار می‌آید. شرط علی این وضعیت را می‌توان در ساختار پراکنده مالکیت زمین، مصرف بالای منابع آبی و خاکی در نظام کشاورزی سنتی، و نیز ذهنیت منفی برخی از کشاورزان و معتمدان محلی نسبت به گردشگری جست‌وجو کرد. برای نمونه، برخی منابع طبیعی که همزمان مورد استفاده دامداران و گردشگران قرار می‌گیرند، زمینه‌ساز رقابت و تعارض شده‌اند. در سطح شرایط زمینه‌ای، می‌توان به سلطه تاریخی الگوی معیشتی سنتی، نبود آموزش‌های مرتبط با پیوند بین کشاورزی و گردشگری، و ضعف در زیرساخت‌های لازم برای توسعه فعالیت‌هایی مانند مزرعه‌گردی اشاره کرد. بسیاری از روستاییان با مفاهیم ترکیبی گردشگری کشاورزی آشنا نیستند و سیاست‌های حمایتی نیز بیشتر ناظر بر توسعه گردشگری یا کشاورزی به صورت جداگانه بوده‌اند.

شرایط مداخله‌گر مانند فقدان برنامه آمایش معیشتی-گردشگری و نبود تلاش برای یکپارچه‌سازی کارکردهای تولیدی و خدماتی در فضاهای روستایی، این وضعیت را تشدید کرده‌اند. در بسیاری از موارد، گردشگری به مثابه تهدیدی برای بقای فعالیت‌های کشاورزی دیده شده است، نه فرصتی برای تقویت آن. راهبردهای کنشگران محلی عمدتاً دوگانه بوده‌اند: از یک سو، برخی کشاورزان به‌طور محدود تلاش کرده‌اند از طریق فروش محصولات محلی به گردشگران یا ارائه غذاهای بومی، پیوندی بین معیشت سنتی و گردشگری برقرار کنند؛ اما از سوی دیگر، گروهی نیز در برابر ورود گردشگری مقاومت کرده یا به‌کلی منفعل شده‌اند. در نهایت، پیامدهای این تعارض را می‌توان در شکل‌گیری تضادهای

¹. Boháč and Drápela

². Ziari and Mosleh

کارکردی در فضاهای روستایی، کاهش جذابیت برای گردشگران، از دست رفتن فرصت‌های توسعه تلفیقی، و تداوم ناپایداری اقتصادی مشاهده کرد. این چالش، ضرورت بازنگری در سیاست‌های معیشتی، آموزشی و برنامه‌ریزی یکپارچه در مناطق روستایی گردشگرپذیر را برجسته می‌سازد. در جدول شماره ۲۰ تحلیل پارادایمی چالش‌های معیشتی-کشاورزی در مواجهه با گردشگری براساس الگوی داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین ارائه شده است.

جدول ۲۰. تحلیل پارادایمی چالش‌های معیشتی-کشاورزی در مواجهه با گردشگری براساس الگوی داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین

Table 20. A Paradigmatic Analysis of Livelihood and Agricultural Challenges in the Context of Tourism Based on Strauss and Corbin's Grounded Theory Approach

مفاهیم فرعی	مقوله کلیدی
ناسازگاری ساختار معیشت سنتی با الزامات گردشگری پایدار	پدیده محوری
ساختار پراکنده مالکیت زمین، مصرف بالای منابع طبیعی در کشاورزی و دامداری، ذهنیت منفی نسبت به گردشگری	شرط علی
سلطه الگوی معیشت سنتی، نبود آموزش برای پیوند بین کشاورزی و گردشگری، نظام حمایتی ناکارآمد برای کشاورزی گردشگرپذیر	شرایط زمینه‌ای
کم‌توجهی به یکپارچه‌سازی کارکردهای تولیدی و خدماتی، نبود برنامه آمایش معیشتی-گردشگری استفاده محدود از گردشگری کشاورزی (مزرعه‌گردی، فروش محصول)، مقاومت در برابر تغییر، انفعال یا کنارکشیدن از توسعه گردشگری	شرایط مداخله‌گر راهبردها
تضاد کارکردی در فضاهای روستایی، کاهش جذابیت برای گردشگران، تداوم ناپایداری اقتصادی روستا، از دست رفتن فرصت‌های توسعه تلفیقی	پیامدها

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که تعارض بین کشاورزی سنتی و گردشگری، همراه با فشار بر منابع و ناسازگاری معیشتی، همانند آنچه سان و همکاران^۱ (۲۰۲۳) و لیو و همکاران^۲ (۲۰۲۳) گزارش کرده‌اند، از چالش‌های اصلی گردشگری روستایی است. در سطح داخلی نیز این نتایج با پژوهش‌های احمدی و عباسی (۱۴۰۰) و صفری علی‌اکبری و صادقی (۱۴۰۱) مطابقت دارد که تعارض کشاورزی و گردشگری را در نواحی روستایی ایران برجسته کرده‌اند.

۵-۹. تحلیل پارادایمی چالش‌های انجمن‌های زیست‌محیطی در مسیر توسعه گردشگری پایدار

در هورامان براساس الگوی داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین

در منطقه هورامان، رشد گردشگری بدون برنامه‌ریزی موجب بروز آسیب‌های زیست‌محیطی شده و در پاسخ، برخی انجمن‌های زیست‌محیطی مردمی فعال شده‌اند. پدیده محوری این مقوله، «نقش محدود و تأثیرگذاری اندک انجمن‌های زیست‌محیطی در کنترل اثرات منفی گردشگری» است. این انجمن‌ها با وجود انگیزه بالا و دلسوزی، به دلیل نبود ساختار رسمی، ضعف حمایت‌های حقوقی و مالی، و نادیده‌گرفته‌شدن در تصمیم‌گیری‌های توسعه‌ای، نتوانسته‌اند اثرگذاری ماندگار داشته باشند. شرایط زمینه‌ای شامل مردمی و داوطلبانه بودن ساختار انجمن‌ها، نبود آموزش‌های تخصصی در زمینه گردشگری پایدار، و ضعف فرهنگ عمومی نسبت به محیط‌زیست است. عوامل مداخله‌گر مانند بی‌اعتمادی

1. Sun

2. Liu

نهادهای دولتی، نبود بستر حقوقی برای مشارکت انجمن‌ها در ارزیابی پروژه‌ها، و رقابت منفی برخی فعالان اقتصادی با انجمن‌ها، مانع ایفای نقش مؤثر این نهادهای مردمی شده‌اند. راهبردها عمدتاً شامل فعالیت‌های مقطعی و داوطلبانه مانند جمع‌آوری زباله، آموزش دانش‌آموزان، فعالیت‌های رسانه‌ای و مجازی و همکاری محدود با دانشگاه‌ها بوده‌اند. اما این اقدامات به دلیل نبود پشتوانه نهادی و برنامه‌ریزی کلان، پراکنده و ناپایدار مانده‌اند. پیامد این وضعیت، ادامه روند تخریب منابع طبیعی، نادیده گرفتن هشدارهای زیست‌محیطی، کاهش انگیزه فعالان و تضعیف زمینه‌های تحقق گردشگری پایدار در منطقه است. در جدول شماره ۲۱ تحلیل پارادایمی چالش‌های انجمن‌های زیست‌محیطی در مسیر توسعه گردشگری پایدار در هورامان براساس الگوی داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین

جدول ۲۱. تحلیل پارادایمی چالش‌های انجمن‌های زیست‌محیطی در مسیر توسعه گردشگری پایدار در هورامان براساس الگوی داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین

Table 21. A Paradigmatic Analysis of Environmental Association Challenges in the Path of Sustainable Tourism Development in HURAMAN Based on Strauss and Corbin's Grounded Theory Approach

مفاهیم فرعی	مقوله کلیدی
گسترش گردشگری بی‌برنامه - تخریب منابع طبیعی در فصول اوج گردشگری	شرط علی
تأثیرگذاری ضعیف انجمن‌های زیست‌محیطی بر تصمیم‌گیری و نظارت بر گردشگری	پدیده محوری
ساختار داوطلبانه و غیررسمی انجمن‌ها - کمبود آموزش تخصصی - ضعف فرهنگ زیست‌محیطی عمومی	شرایط زمینه‌ای
نادیده گرفتن نقش انجمن‌ها از سوی نهادها - نبود پشتوانه قانونی مشارکت انجمن‌ها	شرایط مداخله‌گر
آموزش و آگاه‌سازی عمومی - فعالیت‌های داوطلبانه زیست‌محیطی - همکاری با رسانه‌ها یا دانشگاه‌ها (محدود)	راهبردها
بی‌اثر بودن هشدارهای زیست‌محیطی - دلسردی فعالان محلی - تداوم تخریب منابع طبیعی	پیامدها

یافته‌های این بخش از پژوهش نشان می‌دهد که ضعف انجمن‌های محلی و محدودیت نقش آنان در حفاظت محیطی گردشگری روستایی، همانند آنچه گینانجار و همکاران (۲۰۲۴) و پانیک و همکاران (۲۰۲۴) گزارش کرده‌اند، منجر به کمبود حمایت و پراکندگی مشارکت می‌شود. در سطح داخلی نیز این نتایج با پژوهش‌های ایمانی و همکاران (۱۴۰۱) و فراهانی و منوچهری (۱۳۹۴) همخوان است که ضعف مشارکت محلی در حفاظت محیطی گردشگری روستایی ایران را برجسته کرده‌اند.

۵-۱۰. تحلیل پارادایمی چالش‌های مربوط به حکمرانی محلی در توسعه گردشگری پایدار

روستایی هورامان براساس الگوی داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین

رشد فزاینده گردشگری در منطقه هورامان به‌ویژه پس از ثبت جهانی آن، بدون هماهنگی و توانمندسازی لازم نهادهای محلی همراه بوده که منجر به ظهور چالش‌های نهادی و حکمرانی عمیق در سطح منطقه شده است. این وضعیت، ریشه

¹. Panić

در توسعه شتاب‌زده و بدون نهادسازی مناسب دارد، در حالی که ساختارهای سنتی حکمرانی روستایی (شوراهای محلی، دهیاری‌ها و معتمدین) با پیچیدگی‌های حوزه گردشگری آشنایی کافی ندارند و از منابع و اختیارات لازم برای مدیریت مؤثر فعالیت‌های گردشگری محروم‌اند. ناتوانی نهادهای محلی در ایفای نقش پایدار در توسعه گردشگری، علاوه بر ضعف داخلی آنها، ناشی از ناهماهنگی و موازی‌کاری بین نهادهای فرادست و محلی است؛ بدین صورت که در برخی موارد، دستگاه‌های اجرایی بدون مشورت با نهادهای محلی و در برخی دیگر، تصمیمات گردشگری بدون رعایت دانش تخصصی اتخاذ می‌شود. کمبود چارچوب قانونی شفاف، نبود آموزش‌های تخصصی و کاهش ظرفیت نهادهای محلی در مقابله با مسائل توسعه‌محور، این چالش‌ها را تشدید کرده است. همچنین، فقدان ساختار حکمرانی چندسطحی و تعاملی موجب شده است تا تصمیمات اتخاذی در سطح بالا اغلب نارضایتی محلی، تداخل وظایف و ناهمگرایی سیاسی را در پی داشته باشد. راهبردهای موجود نیز بیشتر واکنشی و بدون پشتیبانی قانونی و منابع کافی بوده‌اند که اکثراً به نتیجه مطلوب نرسیده‌اند. پیامدهای این ناهماهنگی‌ها شامل تضعیف اعتماد عمومی به نهادهای محلی، تشدید تعارضات اجتماعی و از دست رفتن فرصت‌های برنامه‌ریزی مشارکتی بوده است. در منطقه‌ای با حساسیت‌های فرهنگی و اکولوژیک ویژه مانند هورامان، نبود یک الگوی حکمرانی مشارکتی و هماهنگ، نه تنها توسعه گردشگری پایدار را محدود می‌کند، بلکه می‌تواند به تخریب سرمایه اجتماعی و فرهنگی منطقه نیز منجر شود. در جدول شماره ۲۲ تحلیل پارادایمی چالش‌های مربوط به حکمرانی محلی در توسعه گردشگری پایدار روستایی هورامان براساس الگوی داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین ارائه شده است.

جدول ۲۲. تحلیل پارادایمی چالش‌های مربوط به حکمرانی محلی در توسعه گردشگری پایدار روستایی هورامان براساس الگوی داده‌بنیاد

اشتراوس و کوربین

Table 22. A Paradigmatic Analysis of Local Governance Challenges in Sustainable Rural Tourism Development in HURAMAN Based on Strauss and Corbin's Grounded Theory Approach

مفاهیم فرعی	مقوله کلیدی
رشد شتاب‌زده گردشگری در هورامان بدون نهادسازی متناسب و بدون آمادگی نهادی در سطح محلی	شرط علی
ناتوانی نهادهای محلی در ایفای نقش مؤثر در برنامه‌ریزی، مدیریت و هماهنگی توسعه گردشگری کمبود منابع مالی و انسانی، فقدان آموزش تخصصی، نبود چارچوب مشخص قانونی برای نقش‌آفرینی محلی	پدیده محوری شرایط زمینه‌ای
نبود تعامل بین نهادهای فرادست (میراث، منابع طبیعی، محیط‌زیست) با نهادهای محلی، تعدد مراجع تصمیم‌گیر	شرایط مداخله‌گر
تلاش‌های محدود نهادهای محلی برای مشارکت‌سازی، اجرای پروژه‌های پراکنده با همکاری سمن‌ها یا دهیاری‌ها	راهبردها
افزایش بی‌نظمی نهادی، تضعیف اعتماد عمومی، تعارضات اجتماعی، از دست رفتن فرصت مشارکت اثربخش	پیامدها

یافته‌های این بخش از پژوهش نشان می‌دهد که ضعف حکمرانی و ناهماهنگی نهادی در گردشگری روستایی، همانند آنچه کُروم (۲۰۲۵) و وارولگونش و همکاران (۲۰۲۵) و تورکینگتون و همکاران گزارش کرده‌اند، از مهم‌ترین چالش‌ها به‌شمار می‌آید.

¹. Kürüm, Varolgüneş & Torkington

۵-۱۱. تحلیل پارادایمی مشارکت محدود زنان در توسعه گردشگری پایدار روستایی منطقه

جهانی هورامان براساس الگوی داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین

یکی از چالش‌های کلیدی در مسیر توسعه پایدار گردشگری روستایی در منطقه جهانی هورامان، مشارکت ضعیف و حضور کم‌رنگ زنان در زنجیره ارزش گردشگری است. پدیده محوری این مسئله را می‌توان در «محدودیت ساختاری و فرهنگی زنان در ایفای نقش فعال در گردشگری روستایی» خلاصه کرد. این پدیده در بستری از عوامل علی، زمینه‌ای و مداخله‌گر شکل گرفته است. در سطح شرط علی، نبود سیاست‌های توانمندساز برای زنان، ساختارهای مردم‌محور در برنامه‌ریزی گردشگری، و غفلت از ظرفیت‌های زنان در اسناد توسعه‌ای منطقه به‌وضوح قابل مشاهده است. شرایط زمینه‌ای نیز شامل وجود کلیشه‌های جنسیتی در نقش‌آفرینی اقتصادی زنان، محدودیت‌های فرهنگی و عرفی در تعامل زنان با گردشگران، و سطح پایین آموزش مهارت‌های گردشگری در میان زنان روستایی است. در کنار این موارد، شرایط مداخله‌گر همچون ضعف نهادهای پشتیبان زنان، کمبود منابع مالی و دسترسی نابرابر به فرصت‌های بازار باعث تشدید این چالش شده‌اند. در پاسخ به این وضعیت، راهبردهای موجود اغلب در سطح تلاش‌های فردی یا پروژه‌های کوتاه‌مدت حمایتی بوده که به دلیل نبود سیاست‌گذاری منسجم و حمایت نهادی، نتوانسته‌اند نقش مؤثری در ارتقاء جایگاه زنان ایفا کنند. پیامدهای این وضعیت، تداوم حاشیه‌نشینی زنان در عرصه گردشگری، از دست رفتن فرصت‌های اقتصادی محلی، تضعیف توسعه پایدار گردشگری، و افزایش نابرابری اجتماعی و اقتصادی در روستاهای منطقه است. این مسئله همچنین مانع بهره‌گیری از ظرفیت‌های خلاق و سنتی زنان در ارتقاء تجربه گردشگری فرهنگی و بومی می‌شود. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که محدودیت‌های فرهنگی و ساختاری بر مشارکت زنان در کارآفرینی گردشگری روستایی، همانند آنچه تورکینگتون و همکاران^۱ (۲۰۲۵) و ورما و همکاران^۲ (۲۰۲۴) گزارش کرده‌اند، از مهم‌ترین موانع جنسیتی به‌شمار می‌آید. همچنین این نتایج با پژوهش‌های صفری علی‌اکبری و صادقی (۱۴۰۱) و ایمانی و همکاران (۱۴۰۱) همراستا است که مشارکت کم زنان را در گردشگری روستایی نواحی غربی ایران برجسته کرده‌اند. در جدول شماره ۲۳ تحلیل پارادایمی مشارکت محدود زنان در توسعه گردشگری پایدار روستایی منطقه جهانی هورامان براساس الگوی داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین ارائه شده است.

جدول ۲۳. تحلیل پارادایمی مشارکت محدود زنان در توسعه گردشگری پایدار روستایی منطقه جهانی هورامان براساس الگوی داده‌بنیاد

اشتراوس و کوربین

Table 23. A Paradigmatic Analysis of Limited Women's Participation in Sustainable Rural Tourism Development in the Global HURAMAN Region Based on Strauss and Corbin's Grounded Theory Approach

مفاهیم فرعی	مقوله کلیدی
محدودیت‌های فرهنگی و اجتماعی برای حضور زنان در فضاها، گردشگری عمومی، نبود آموزش و مهارت‌های گردشگری، دسترسی محدود به منابع مالی و تصمیم‌گیری، فقدان الگوهای موفق زنان کارآفرین گردشگری	شرط علی
مشارکت محدود زنان در گردشگری روستایی	پدیده محوری

1. Torkington

2. Verma

شرایط زمینه‌ای	نگرش‌های سنتی و خانوادگی محدودکننده، فقدان آموزش و توانمندسازی، نبود زیرساخت‌های حمایتی و منابع مالی، عدم وجود الگوهای موفق و الهام‌بخش
شرایط مداخله‌گر	فقدان نهادهای حمایتی برای توانمندسازی زنان، محدودیت دسترسی به برنامه‌ها و منابع گردشگری، نبود سیاست‌ها و سازوکارهای نهادی برای مشارکت زنان
راهبردها	فعالیت‌های محدود توانمندسازی زنان، ارائه آموزش‌های پراکنده، تلاش‌های ناقص برای دسترسی به منابع مالی و تسهیل مشارکت در پروژه‌ها
پیامدها	نقش غیررسمی و پشت‌صحنه زنان در گردشگری، مشارکت کم در فعالیت‌های درآمدزا، ناتوانی زنان در استقلال اقتصادی و اجتماعی، کاهش انگیزه و کمبود الگوهای موفق

در پایان بر اساس یافته‌های این پژوهش، مجموعه چالش‌های شناسایی شده در توسعه پایدار گردشگری روستایی در منطقه جهانی هورامان، در قالب یک مدل مفهومی (شکل شماره ۱) تلفیقی و نظام‌مند طراحی شد. این مدل با الهام از چارچوب پارادایمی نظریه داده‌بنیاد (Strauss and Corbin, 1998) و بر پایه کدگذاری سه‌گانه، تلاش دارد ارتباط میان شرایط علی، زمینه‌ای و مداخله‌گر با پدیده‌های محوری، راهبردهای کنش و تعامل، و پیامدهای حاصل از آن‌ها را به صورت منسجم ترسیم کند. در این مدل، یازده چالش کلیدی شناسایی شده در فرایند کدگذاری انتخابی، در جایگاه راهبردهای اتخاذشده (یا مغفول‌مانده) و پیامدهای محتمل تحلیل شده‌اند. همچنین، برای تبیین روابط مفهومی، از بازنمایی گرافیکی استفاده شده است تا روند تحلیلی حاصل از پژوهش به صورت عینی و قابل فهم ارائه شود. این مدل مفهومی می‌تواند مبنایی برای سیاست‌گذاری، مداخله نهادی، و طراحی برنامه‌های عملیاتی در مسیر توسعه پایدار گردشگری روستایی در مناطق مشابه با هورامان فراهم آورد.

شکل ۱. مدل مفهومی چالش‌های توسعه گردشگری پایدار روستایی منطقه جهانی هورامان براساس الگوی داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین

Figure 1. Conceptual Model of Challenges in Sustainable Rural Tourism Development in the Global HURAMAN Region Based on Strauss and Corbin's Grounded Theory Approach

تحلیل پارادایمی چالش‌های توسعه پایدار گردشگری روستایی براساس الگوی داده‌بنیاد

آمایش فضا و ژئوماتیک

۶. نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که توسعه پایدار گردشگری روستایی در منطقه جهانی هورامان با چالش‌هایی چندلایه در سطوح زیرساختی، زیست‌محیطی، فرهنگی-اجتماعی، اقتصادی و نهادی مواجه است. این در حالی است که ویژگی‌های منحصر به فرد طبیعی، فرهنگی و تاریخی منطقه، ظرفیت بالایی برای تحول معیشتی و حفظ هویت محلی فراهم کرده است. با این حال، نبود مدیریت یکپارچه، ضعف در هماهنگی نهادی، ناکارآمدی در زیرساخت‌های پشتیبان و رشد بی‌ضابطه گردشگری، از موانع اصلی تحقق توسعه پایدار به‌شمار می‌روند. بر این اساس، طراحی و اجرای سیاست‌هایی مبتنی بر اصول پایداری، توانمندسازی نهادهای محلی، مشارکت فعال جامعه بومی، و توجه هم‌زمان به الزامات فرهنگی، زیست‌محیطی و اقتصادی، پیش‌نیاز حرکت به سوی توسعه متوازن و پایدار گردشگری در این منطقه است.

بر پایه یافته‌های پژوهش و مدل مفهومی ترسیم‌شده، مجموعه‌ای از پیشنهادات کاربردی به‌منظور بهبود وضعیت موجود و رفع چالش‌های شناسایی شده در مسیر توسعه پایدار گردشگری روستایی در منطقه جهانی هورامان ارائه می‌شود:

- تدوین برنامه‌های مدیریتی یکپارچه: طراحی و اجرای برنامه‌های مشارکتی میان نهادهای محلی، دولتی و مدنی با تمرکز بر حفاظت منابع طبیعی و فرهنگی، تنظیم تعارضات کاربری و بهره‌برداری پایدار از ظرفیت‌های منطقه‌ای.
- تقویت برند منطقه‌ای: طراحی استراتژی برندینگ مبتنی بر مؤلفه‌های فرهنگی، طبیعی و تاریخی هورامان با بهره‌گیری از ابزارهای دیجیتال و مشارکت جامعه محلی در بازنمایی هویت منطقه‌ای.
- تقویت مشارکت جامعه محلی: ایجاد شوراهای، کمیته‌ها و انجمن‌های محلی برای نقش‌آفرینی ساختاریافته مردم در تصمیم‌گیری و اجرای پروژه‌ها و طراحی مدل توزیع عادلانه منافع اقتصادی گردشگری..
- تشکیل نهاد هماهنگ‌کننده بین‌بخشی: ایجاد ستاد منطقه‌ای با حضور نمایندگان نهادهای کلیدی برای انسجام سیاست‌گذاری، تسهیل تعاملات نهادی و پایش اقدامات.
- سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های کلیدی: توسعه راه‌ها، اقامتگاه‌ها، خدمات بهداشتی و ارتباطات دیجیتال متناسب با ظرفیت زیست‌محیطی و نیاز گردشگران، همراه با بهره‌گیری از فناوری اطلاعات و ارتباطات برای ارتقاء کیفیت خدمات و مدیریت بازدیدکنندگان.
- بازتعریف نقش جامعه محلی: تثبیت جایگاه مردم محلی به‌عنوان کنشگران اصلی در برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری و اجرای پروژه‌های گردشگری، با تمرکز بر مالکیت فرهنگی و حفاظت از منابع طبیعی.
- توسعه گردشگری کشاورزی و هم‌افزایی با بخش کشاورزی: تلفیق فعالیت‌های کشاورزی و گردشگری برای تنوع‌بخشی به معیشت روستاییان، حفظ کاربری اراضی و ارائه تجربه‌ای اصیل به گردشگران.

آمایش فضا و ژئوماتیک

- تقویت نقش و مشارکت زنان روستایی: طراحی سازوکارهای ویژه برای حضور زنان در گردشگری از طریق آموزش تخصصی، تسهیل دسترسی به منابع مالی و ایجاد فضاهای فروش مستقیم محصولات و خدمات بوم‌گردشی.

Reference

- Ahmadi, M., & Abbasi, F. (1400). Analyzing the economic challenges of rural tourism development using grounded theory (Case study: Tourism target villages of Zanjan Province). *Tourism and Development*, 10(2), 277–296. <https://doi.org/10.22034/jtd.2020.205874.1859> (In Persian).
- Aslam, M. S. M., Awang, K. W., & Nor'ain, B. H. (2014). Issues and challenges in nurturing sustainable rural tourism development. *Tourism, Leisure and Global Change*, 1(1), 75–89.
- Amini, K. (1400). Irrigation systems and land management in the Hawraman orchards: A case study of Nowdesheh orchards. *Land Management Journal*, 9(1), 57–85. <https://doi.org/10.22092/lmj.2021.124018> (In Persian).
- Benseny, G. (2025). Challenges and opportunities for rural tourism in the General Pueyrredon district (Argentina) (Deposited document). Universidad Nacional de Mar del Plata. <https://nulan.mdp.edu.ar/id/eprint/4252/1/benseny-2025.pdf>.
- Boháč, A., & Drápela, E. (2022). Overtourism hotspots: Both a threat and opportunity for rural tourism. *European Countryside*, 14(1), 157–179. <https://doi.org/10.2478/euco-2022-0009>
- Borović, S., Stojanović, K., & Cvijanović, D. (2022). The future of rural tourism in the Republic of Serbia. *Economics of Agriculture*, 69(3), 925–938. <https://doi.org/10.5937/ekoPolj2203925B>
- Cantika Yuli, S. B., Azizurrohman, M., Angga Pramuja, R., & Ginting, Y. M. (2025). Tourism-driven development: Evaluating the benefits of the Mandalika Special Economic Zone. *Cogent Social Sciences*, 11(1), 2460317. <https://doi.org/10.1080/23311886.2025.2460317>
- Farahani, H., & Manoochehri, S. (1394). Identifying challenges and problems of tourism development in rural tourism target areas of western Marivan County. *Journal of Research and Rural Planning*, 4(1), 161–172. <https://doi.org/10.22067/jrrp.v4i9.35823> (In Persian).
- Fattahi, K., & Mohammadi, A. (1399). Identifying challenges of tourism receptiveness in the tourism target village of Heydarabad Siwan. *Geography and Development*, 18(59), 211–226. <https://doi.org/10.22111/gdij.2020.5472> (In Persian).
- Ghasemi, Y., Mansouri Moghadam, M., & Mofakhari Bashmaq, J. (1391). Cultural impacts of tourism on host communities (Case study: Hawraman region, Kurdistan Province). *Sociology of Culture and Art*, 2(1), 128–152. <https://doi.org/10.34785/J016.2020.237> (In Persian).
- Gica, O. A., Coros, M. M., Moisescu, O. I., & Yallop, M. M. (2021). Transformative rural tourism strategies as tools for sustainable development in Transylvania, Romania: A case study of Sâncraiu. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 13(1), 124–138. <https://doi.org/10.1108/WHATT-08-2020-0088>
- Ginanjar, R., Riani, A. L., & Aini, I. N. Q. (2024). Local champion: A new leadership perspective to create sustainable tourism in rural communities. *The Eastasouth Management and Business*, 2(2), 105–117.
- Han, H., Chen, C., Ariza-Montes, A., Hernández-Perlines, F., Araya-Castillo, L., & Yu, J. (2021). Impact of sustainable cultural contact, natural atmospheric, and risk perception on rural destination involvement and traveler behavior in Inner Mongolia. *Land*, 10(6), 568. <https://doi.org/10.3390/land10060568>
- Haven-Tang, C., & Jones, E. (2012). Local leadership for rural tourism development: A case study of Adventa, Monmouthshire, UK. *Tourism Management Perspectives*, 4, 28–35. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2012.07.001>

- Imani, B., Yari Hesar, A., & Hajbani, H. (1401). Challenges facing rural tourism development (Case study: Villages of the central district of Meshginshahr County). *Tourism Space*, 11(43), 23–36. (In Persian).
- Irvin, W., & Anderson, A. R. (2007). The vulnerability of peripheral tourism: Rapid disenchantment of peripheral attraction. In D. K. Müller & B. Jansson (Eds.), *Tourism in peripheries: Perspectives from the far north and south* (pp. 109–123). CAB International. <https://doi.org/10.1079/9781845931773.0109>
- Kürüm Varolgüneş, F., Çelik, F., Del Río-Rama, M. d. I. C., & Álvarez-García, J. (2022). Reassessment of sustainable rural tourism strategies after COVID-19. *Frontiers in Psychology*, 13, Article 944412. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.944412>
- Lane, B., Kastenholz, E., & Carneiro, M. J. (2022). Rural tourism and sustainability: A special issue, review and update for the opening years of the twenty-first century. *Sustainability*, 14(10), 6070. <https://doi.org/10.3390/su14106070>
- Liu, Y. L., Chiang, J. T., & Ko, P. F. (2023). The benefits of tourism for rural community development. *Humanities and Social Sciences Communications*, 10(1), 1–12. <https://doi.org/10.1057/s41599-023-01610-4>
- Panić, A., Vujko, A., & Knežević, M. (2024). Rural tourism impact on the life quality of the local community: A case study of Western Serbia. *Ekonomika poljoprivrede*, 71(3), 733–753. .
- Puspitasari, R., & Matfuqin, I. M. (2024). Improving local well-being through tourism: A study of the economic impact of tourism in Malang City, Indonesia. *Journal of Rural Tourism*, 1(1), 24–30. .
- Ramukumba, T. (2024). Rural tourism in South Africa: A local economic development strategy. *Interdisciplinary Journal of Rural and Community Studies*, 6, 1–16. <https://doi.org/10.38140/ijrcs-2024.vol6.03>
- Rezaei, I. (1399). The Hawramanat pomegranate orchards: A window to ancient Karalli. *Iranian Archaeological Research*, 10(27), 115–134. (In Persian) .
- Safari Ali-Akbari, M., & Sadeghi, H. (1401). Analysis of challenges and strategies for rural tourism development (Case study: Villages around the Daryan Dam in Paveh County). *Regional Planning Quarterly*, 12(48), 205–220. <https://doi.org/10.30495/jzpm.2022.31249.4178> (In Persian) .
- Shams, E. (1392). A look at the history of Hawraman. Parsineh (website). (In Persian) .
- Shrestha, S., Joshi, J., & Rajopadhyay, M. (2018). Sustainable rural tourism and local communities in Nepal. ResearchGate. https://www.researchgate.net/publication/326734660_Sustainable_rural_tourism_and_local_communities_in_Nepal .
- Strauss, A., & Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (2nd ed.). Sage Publications.
- Sun, B., Wang, G., & Liu, Y. (2023). Leisure agriculture and rural tourism benefit analysis on eco-environmental resource use. *Sustainability*, 15(10), 7930. <https://doi.org/10.3390/su15107930>
- Sutrisno, A., et al. (2025). Barriers to developing rural tourism infrastructure, accessibility, and resource challenges. ResearchGate. https://www.researchgate.net/publication/387762295_BARRIERS_TO_DEVELOPING_RURAL_TOURISM_INFRASTRUCTURE_ACCESSIBILITY_AND_RESOURCE_CHALLENGES
- Torkington, K., Eimermann, M., Ribeiro, F. P., & Conceição, S. (2025). Challenges for tourism-related lifestyle migrant entrepreneurship in rural areas of the Algarve, Portugal. *Journal of Rural Studies*, 115(1), 103562. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2025.103562>
- Ullah, L., Bangash, A. K., Khan, M., & Khan, Y. (2023). Challenges and potential opportunities of tourism in Kumrat Valley, Khyber Pakhtunkhwa. *Qlantic Journal of Social Sciences*, 4(4), 108–120. <https://doi.org/10.55737/qjss.319897332>

- Varolgüneş, F. K., Doğan, E., & del Río-Rama, M. D. L. C. (2025). A strategic approach to the development of sustainable rural tourism using the A'WOT-TOWS method: An example from the hydroelectric power plant (HPP) in Turkey. *Quality & Quantity*, 1–24. <https://doi.org/10.1007/s11135-025-02063-4>
- Verma, V., Ahlawat, R., Ghai, M., & Bansal, S. (2023). Rural tourism in Himachal Pradesh in transition: Challenges for regional sustainability. *Multidisciplinary Reviews*, 7(1), e2024010. <https://doi.org/10.31893/multirev.2024010>
- Ziari, K., & Mosleh, L. (2025). Enhancing environmental sustainability through the sustainable urban tourism: Case study of Northern Tehran, Iran. *Geojournal of Tourism and Geosites*, 58(1), 492–500. <https://doi.org/10.30892/gtg.58146-1431>
- Zhong, L., et al. (2025). Challenges and prospects of sustainable tourism development in Jiuzhaigou, China. ResearchGate. https://www.researchgate.net/publication/395178595_Challenges_and_prospects_of_sustainable_tourism_development_in_Jiuzhaigou_China .